

Jogelméleti Szemle 2019/4. szám

TARTALOM

Tanulmányok

Balázs Tamás: Az Európai Unió államépítő szerepvállalása Líbiában a Kaddáfi-rezsim bukását követően	2
Heka László – Harkai István: A tetoválás tilalma a vallási jogrendszerekben.....	9
Löffler Tibor: A menekült mint szuverén. Az állam szuverenitása az állam- és államhatár-ellenes elméletek és jogideológiák tükrében	26
Makkos, Nándor: From the privilege to equal treatment of the public sphere.....	44
Pokol Béla: A jogrendszer duplázódása	54
Schultz Márton: Az ötlet védelme a joggyakorlatban és jogalapjának deregulációja.....	74
Tóth J. Zoltán: A vállalkozáshoz való jog alkotmányos tartalma az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján	90
Vértesy, László: The legal and regulative aspect of the free movement of capital towards the Capital Markets Union	110

A vállalkozáshoz való jog alkotmányos tartalma az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján.

Történeti áttekintés a vállalkozáshoz való jog alkotmánybíróági értelmezéséről az Alkotmány hatálya alatt²

A vállalkozáshoz való jogot az 1989. évi XXXI. törvény, vagyis az úgynevezett jogállami alkotmánynovella iktatta be a magyar Alkotmányba (annak 9. §-ába), ezáltal a tételes jogba,³ mely módosítás 1989. október 23-án lépett hatályba. Az Alkotmány 9. §-ának ezt megelőző (államszocialista) szövegváltozata még úgy szólt, hogy „[a]z állami vállalatok és gazdálkodó szervek a társadalom általános érdekeinek szolgálatában, a törvényben meghatározott módon és felelősséggel önállóan gazdálkodnak a rájuk bízott vagyonnal” – azaz vállalkozásról, vállalkozáshoz való jogról, illetve (a 12. § által elismert szűk körű kivételtől eltekintve) egyáltalán gazdasági magánszféráról és az ennek feltételét jelentő piactudományról (az államszocialista rendszerből következő tervgazdálkodásos-tervutasításos, a gazdaságot állami szabályozással vezetni gondolt ideológiának megfelelően) még nem volt szó.⁴ Az 1989. október 23-tól hatályos változat ebben (is) alapvető változást hozott: a 9. §-t két bekezdésre osztották, és míg az (1) bekezdésben az Alkotmány immáron úgy rendelkezett, hogy „Magyarország gazdasága a tervezés előnyeit is felhasználó piactudomány, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül”, addig a (2) bekezdés már azt is kimondta, hogy „[a] Magyar Köztársaság a versenysemlegesség elve alapján elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a verseny szabadságát, amelyet csak alkotmányerejű törvény korlátozhat”.

Az alkotmány- és politikatörténetből jól ismert MDF–SZDSZ-megállapodás („Antall–Tölgyessy-paktum”) eredményeképpen az első szabad országgyűlési választásokat követő közjogi finomhangolás a 9. §-t is érintette: amellett, hogy az „alkotmányerejű törvény” jogintézményét megszüntették, a demokratikus jogállami keretben megvalósult piactudomány gyorsan anakronisztikussá tette az 1989 őszén még előre mutatónak tűnő alkotmányszöveget, és a szocializmus maradványait is igyekezett felszámolni.⁵ Így az 1990. évi XL. törvény (a második jogállami alkotmánynovella), annak is a 4. §-a 1990. június 25-ével úgy módosította a 9. §-t, miszerint „Magyarország gazdasága olyan piactudomány, amelyben a köztulajdon és a

---

¹ Habilitált egyetemi docens; Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Jogtörténeti, Jogelméleti és Egyházjogi Tanszék. (E-mail: toth.zoltan@kre.hu)

² *Jelen tanulmány egy háromrészes, a vállalkozáshoz való jog magyarországi alkotmányos gyakorlatáról szóló tanulmányorozat első, bevezető része.*

³ 1989. évi XXXI. törvény, 2. §.

⁴ A 12. § az ún. maszekokról rendelkezett: „Az állam elismeri a kisárutermelők társadalmilag hasznos gazdasági tevékenységét. A magántulajdon és magánkezdeményezés azonban nem sértheti a köz érdekeit.” Emellett az államszocialista Alkotmány még a szövetkezeteket is szabályozta, a következőképpen: „10. § (1) A szövetkezetek a szocialista társadalmi rend részei; a szocialista állam társadalmi és gazdasági céljaival összhangban szolgálják tagságuk érdekeit. (2) Az állam támogatja a dolgozók önkéntes társuláson alapuló szövetkezeti mozgalmát, a szocialista szövetkezeti tulajdon fejlesztését, biztosítja a szövetkezetek önállóságát, a szocialista szövetkezeti elvek érvényesítése érdekében felügyeletet gyakorol tevékenységük fölött. (3) A Magyar Népköztársaság különös gondot fordít a parasztság mezőgazdasági termelőszövetkezeteire. Védi és fejleszti a föld szövetkezeti-szocialista tulajdonát.”

⁵ Megjegyzendő, hogy ez minden erőfeszítés ellenére sem sikerült tökéletesen: így az Alkotmányban (egészen az Alaptörvény hatálya lépéséig) – felváltva azt a korábbi (1989. október 23. előtti) rendelkezést, miszerint az Országgyűlés meghatározza a népgazdasági tervet – benne maradt az a szabályozás, hogy „az Országgyűlés ... meghatározza az ország társadalmi-gazdasági tervét” [19. § (3) bekezdés c) pont].

magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül” [9. § (1) bekezdés], illetve „[a] Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát” [9. § (2) bekezdés]. Ezt egészítette ki az 1989. évi XXXI. törvény 34. §-ával megállapított alkotmányszöveg, mely az Alkotmány új 70/B. § (1) bekezdéseként úgy rendelkezett, hogy „[a] Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához”. Ezek a szövegek azután az Alkotmány hatálya alatt nem is változtak többet; azok alkotmányos értelmének kibontása és értelmezése az Alkotmánybíróság feladata lett.

Az Alkotmánybíróság 1990 és 2011 között elsősorban utólagos absztrakt normakontroll hatáskörében eljárva, fokozatosan kikristályosodó alkotmányos gyakorlatát is felhasználva, esetről esetre fejlesztette a vállalkozáshoz való jog (avagy a vállalkozás szabadsága) alkotmányos tartalmát.

Legfontosabb, a későbbiekben számos más határozatban visszahivatkozott döntésében azt mondta ki, hogy a vállalkozáshoz való jog alkotmányos alapjog (tehát nemcsak alkotmányos elv vagy államcél), mely ez alapján tehát más alkotmányos alapjogokhoz hasonlóan, az alapjogok korlátozására általánosan irányadó ún. szükségességi-arányossági teszt alapján⁶ korlátozható.⁷ Ezzel kapcsolatos alapdöntése a 34/1993. (X. 13.) AB határozat volt, mely szerint a vállalkozás joga az akkori Alkotmány 70/B. § (1) bekezdésében

---

⁶ Vö.: 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 122. Továbbá ezzel kapcsolatos megállapításokat a 13/1995. (V. 1.) AB határozat is tartalmazott: „A jogalkotót (...) megilleti az alkotmányos alapjogok bizonyos határok között (megfelelő jogforrási szinten: törvénnyel, és az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával) történő korlátozásának joga is.” [13/1995. (V. 1.) AB határozat, ABH 1995, 77, 79.]

⁷ Az ún. szükségességi-arányossági tesztet az Alkotmánybíróság a 30/1992. (V. 26.) Abh.-ban fogalmazta meg, ennek értelmében: „Az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközehez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan.” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171.] E teszt egészen az Alaptörvény hatályba lépéséig csak az Alkotmánybíróság mindenkire kötelező (*erga omnes* hatályú) értelmezéseként működött, alkotmányi szintű megfogalmazása nem volt. Azt végül csak az Alaptörvény emelte a tételes (alkotmány)jog szintjére, amikor is az I. cikk (3) bekezdésében – lényegében a korábbi gyakorlatot elismerve – a következőképpen rendelkezett: „Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.” Ez alapján bármely (nem abszolút) alapvető jog, így a vállalkozáshoz való jog korlátozásának is négy feltétele van: 1) Legyen egy alkotmányos cél (más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték /például közrend, nemzetbiztonság, közegészség/ védelme), amely indokolja az adott jog korlátozását (*legitimitás*). 2) Az adott alapjog korlátozása alkalmas legyen e legitim cél elérésére, vagyis feltétel, hogy az adott alapjog korlátozásával egyáltalán lehetséges legyen a másik alapvető jog érvényesülését vagy egy alkotmányos érték védelmét biztosítani, elősegíteni (*alkalmasság*). 3) E más alapvető jog vagy alkotmányos érték megóvása más módon ne, csak egy alapjog korlátozásával, illetve éppen ezen alapjog (és ne egy kevésbé fontos alapjog) korlátozásával legyen lehetséges, vagyis az alapjogok vagy alkotmányos célok ütközése (az adott alapjog korlátozása egy legitim cél érdekében) elkerülhetetlen legyen (*szükségesség*). 4) Az alapjog-korlátozásra az előző feltételek fennállása esetén is csak akkor kerülhet sor, ha az adott alapjog korlátozása kisebb alapjogi sérelemmel jár, mint amekkora az az előny, amelyet a másik alapvető jog vagy alkotmányos érték érvényesítése biztosítani képes, tehát egy alapjog korlátozásának megengedtségéhez elengedhetetlen, hogy az az által elért előny meghaladja a korlátozással okozott vagy okozandó hátrányokat (*arányosság*). Az Alaptörvény ezek mellett kiemeli még az alapvető jog lényeges tartalma tiszteletben tartásának követelményét, ez azonban valójában része az arányosságnak, mert egy alapjog lényeges tartalmának korlátozása bármilyen összevetésben aránytalan, hiszen ez esetben az adott (lényeges tartalmában is korlátozott) alapjog gyakorlatilag kiüresedne, funkciótlanná válna. Végül az alapjog-korlátozás *formai* követelménye, hogy az csak törvényben lehetséges, alsóbb szintű jogforrásban (kormányrendeletben, miniszteri rendeletben stb.) nem.

szabályozott „foglalkozás szabad megválasztásához való alkotmányos alapjog” egyik aspektusa, mégpedig annak egyik, a különös szintjén történő megfogalmazása (miközben azok között nincs hierarchikus viszony).⁸ A vállalkozás így egy speciális feltételekkel megvalósuló foglalkozás, a vállalkozási tevékenység pedig olyan „munka”, amelyet az állam a munka szabad megválasztásához való jog részaspektusaként, nevesített részjogaként szubjektív alapjogi védelemben részesít, az azzal járó minden járulékos alkotmányos jogosultsággal együtt – annyi különbséggel, hogy míg a munka és foglalkozás szabad megválasztásához való jog a természetes személyeket illeti meg, addig a vállalkozáshoz való jog a jogi személyeket és más nem természetes személy jogalanyokat is.⁹

A vállalkozás joga az Alkotmánybíróság értelmezésében összességében azt jelenti, hogy „bárkinek Alkotmány biztosította joga a vállalkozás, azaz üzleti tevékenység kifejtése”.¹⁰ A vállalkozás joga ennek alapján pusztán „egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, más szóval a vállalkozóvá válás lehetőségének – esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott – biztosítását jelenti. A vállalkozás joga tehát nem abszolutizálható, és nem korlátozhatatlan: *senkinek sincs alanyi joga meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához. A vállalkozás joga annyit jelent – de annyit alkotmányos követelményként feltétlenül –, hogy az állam ne akadályozza meg, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást.*”¹¹

Az 1105/B/1993. AB határozat értelmében „[a]z Alkotmány 9. § (2) bekezdésében meghatározott vállalkozás joga alapjognak minősül. (...) A vállalkozás jogának alapjogi minőségéből (...) az következik, hogy az csak akkor és olyan mértékben korlátozható, amennyiben a korlátozás végső eszközének fennállnak az alkotmányos indokai. Az Alkotmánybíróság számos határozatában követett eddigi gyakorlata szerint a korlátozás akkor nem alkotmányellenes, ha az az elérni kívánt alkotmányos cél szempontjából elkerülhetetlen és arányos mértékű...”¹²

Mindez azt jelenti (és ezt számos későbbi alkotmánybírósági határozat is megerősíti), hogy az Alkotmánybíróság nem tartja alkotmányellenesnek (a vállalkozási szabadságot sértőnek) azt, ha valaki egy konkrét tevékenységet, egy meghatározott típusú vállalkozást nem tud elindítani vagy folytatni – akár azért, mert az ahhoz szükséges, a jogszabály által előírt feltételeknek nem felel meg, akár azért, mert államilag (vagy önkormányzatilag) limitálva van az adott tevékenység folytatására jogosult (bár a normatív feltételeket teljesítő) személyek száma¹³ (feltéve természetesen, ha a korlátozás valamely alkotmányos jog vagy érték védelme érdekében feltétlenül szükséges, és a korlátozás az elérni kívánt célhoz képest arányos). Lényegében a vállalkozáshoz való jog (a munka és a foglalkozás „szabad” megválasztásához való joghoz magához hasonlóan) azt a lehetőséget garantálja, hogy bárki vállalkozóvá válhat (ezt az állam – a jog szubjektív oldalából fakadóan – nem tiltja meg, illetve e jog mások által

⁸ Ennek értelmében a vállalkozáshoz való jog kiemelése – a munkához való joghoz képest – „csupán ismétlés vagy részletező rendelkezés”. [21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121.]

⁹ „Az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdésébe foglalt alapjogba, mely lényegéből fakadóan csak természetes személyeket illet meg, bármely munka, hivatás, foglalkozás megválasztásának és gyakorlásának szabadsága beletartozik. Ehhez képest a vállalkozáshoz való jog a foglalkozás szabad megválasztásához való jog egyik aspektusa, annak a különös szintjén történő megfogalmazása (...), amely bárkinek (tehát nemcsak természetes személyeknek) biztosítja a vállalkozási, üzleti tevékenység kifejtését.” [327/B/1992. AB határozat, ABH 1995, 604, 609.]

¹⁰ 34/1993. (X. 13.) AB határozat, ABH 1993, 340, 341.

¹¹ 34/1993. (X. 13.) AB határozat, 340, 341-342. (Kiemelés tőlem – T.J.Z.)

¹² 1105/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 637, 639-640. (Kiemelés tőlem – T.J.Z.)

¹³ Ez utóbbi (objektív, a vállalkozó akaratától független, „külső”) korlátot ugyanakkor – az előbbi (szubjektív) korlátozási lehetőségekhez képest (ahogyan arról a későbbiekben szó lesz) szigorúbb (mégpedig „a legszigorúbb”) vizsgálatnak kell alávetni.

megsértését szankcionálja), továbbá (a jog objektív, intézményvédelmi oldalából következően)¹⁴ olyan feltételrendszert teremt, amelyben a vállalkozás alanyi alapjoga érvényesülhet.¹⁵

A vállalkozáshoz való jog konkrét tartalmát és a korlátozás szükségességének és arányosságának mércéit az Alkotmánybíróság elviekben a 21/1994. (IV. 16.) AB határozatban, az ún. „*taxishatározatban*”, továbbá – részben – az 1105/B/1993. AB határozatban fogalmazta meg. Az előbbi szerint a vállalkozáshoz való jogot [illetve emellett a munkához és foglalkozáshoz (azok megválasztásához és gyakorlásához) való jogot] az veszélyezteti a leginkább, „ha az ember az illető tevékenységtől el van zárva, azt nem választhatja. (...) Az Alkotmánybíróság már korábban feltétlen alkotmányos követelménynek minősítette, hogy az állam ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást.”¹⁶ Az utóbbi határozat értelmében pedig: „A vállalkozás alapjogát érintő állami korlátozások alkotmányossága eltérő mérték alapján minősül aszerint, hogy az állam a vállalkozás gyakorlását, vagy annak szabad megválasztását korlátozza-e. A vállalkozáshoz való jogot az veszélyezteti legsúlyosabban, ha az állam a vállalkozót valamely vállalkozói tevékenység folytatásából teljesen kizárja és ezáltal a vállalkozó azt nem választhatja.”¹⁷ Az olyan limit alkotmányosságát (főként annak szükségességét és elkerülhetetlenségét), mely egyes foglalkozások gyakorlását *tárgyi* (objektív) ismérvek alapján korlátozza (vagyis amely a létszám betelte esetén minden konkrét személyi tulajdonságtól függetlenül lehetetlenné teszi az adott foglalkozás választását), az Alkotmánybíróság szerint „a legszigorúbban kell vizsgálni”.¹⁸ Ehhez képest már nagyobb az alkotmányos mozgásteret a jogalkotónak akkor, ha *szubjektív* feltételeket ír elő a vállalkozás választásához vagy gyakorlásához. Bár az Alkotmánybíróság értelmezésében elvileg ez is a választási szabadság limitálását jelenti, ám e feltételek teljesítése már elvileg mindenki számára nyitva áll (ha mégsem, akkor a korlát nem szubjektív, hanem objektív).¹⁹ Végül, ha a foglalkozás gyakorlásának korlátai *sakmailag és célszerűségi szempontokból indokoltak*, úgy alapjogi problémát legfeljebb határesetekben okoznak.²⁰

---

¹⁴ „A versenyszabadság állami elismerése és támogatása megköveteli a vállalkozáshoz való jog és a piaccgazdasághoz szükséges többi alapjog objektív, intézményvédelmi oldalának kiépítését. Elsősorban ezeknek az alapjogoknak az érvényesítése és védelme által valósul meg a szabad verseny, amelynek – a piaccgazdasághoz hasonlóan – külön alkotmányossági mércéje nincs.” (818/B/1997. AB határozat, ABH 1998, 759, 761.)

¹⁵ Az alapjogok *szubjektív oldala* azt jelenti, hogy az adott alkotmányos jogra *alanyi jogként* lehet hivatkozni, vagyis bármely egyén, akit az adott alapjog megillet, az adott alkotmányos jog alapján *személyes* jogvédelmet kaphat, ha valaki az ő alapjogát megsértette. A szubjektív oldalból, vagyis az alkotmányos jog alanyi jogi jellegéből kétféle állami kötelezettség keletkezik: egy negatív (tartózkodási) és egy pozitív (tevéleges) kötelezettség. A *negatív kötelezettség* azt jelenti, hogy az állam az alanyi alapjogok megsértésétől fő szabályként köteles *tartózkodni*: az állam az alanyi joggal biztosított személyes szférába nem avatkozhat be (kivéve, ha a beavatkozásnak alkotmányos indoka van). A *pozitív kötelezettség* ezzel szemben azt jelenti, hogy az állam nemcsak tartózkodni köteles attól, hogy maga megsértse ezeket az alkotmányos alanyi jogokat, hanem azt is köteles *tevélegesen* biztosítani, hogy az egyének ilyen szabadságjogait más vagy mások se sértsék meg. Azaz köteles tiltani az ilyen, szabadság-szférába való mások általi beavatkozást, és köteles olyan eljárási rendszert működtetni, amely szankcionálni és ezáltal a jövőben megakadályozni képes azt, hogy mások az egyéni szabadságot korlátozzák. Az alapjogok *objektív oldala* ezzel szemben azt jelenti, hogy az állam kötelezettségei nem merülnek ki az egyéni jogvédelem (az alanyi jogi oldal) biztosításában, hanem az köteles olyan intézményrendszert fenntartani, amely az adott alapjog alapjául szolgáló értéket önmagában, vagyis az egyéni jogsérelmekről függetlenül is védi, és köteles olyan feltételeket teremteni, amelyek között ez az érték (az államtól immáron teljesen függetlenül is) biztosítható és támogatható (ez az állam ún. *intézményvédelmi kötelezettsége*).

¹⁶ 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121.

¹⁷ 1105/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 637, 640.

¹⁸ 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121. A tárgyi korlátok megítélésénél továbbá arra is figyelemmel kell lenni, hogy mivel itt alapjog teljes elvonásáról van szó, ez az eszköz nem alkalmazható versenyszabályozásra. (Vö.: uo.)

¹⁹ Vö.: 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121.

²⁰ 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121.

A határozat meghozatalának indokául szolgáló konkrét esetben így az Alkotmánybíróság nem találta alkotmányellenesnek azt a törvényi rendelkezést, mely a taxis által esetleg okozandó károk fedezésére észszerű mértékű, nem aránytalan összegű (100 000 Ft-os) kaució biztosítását írta elő a személyfuvarozást végezni kívánó vállalkozók számára, sem azt, amely a taxik fokozott műszaki biztonságát garantáló feltételeket (és e feltételek teljesítéseként azok hatósági igazolását) rendelte el – ezek ugyanis fogyasztóvédelmi okokból indokolt korlátozásnak tekinthetők. A vállalkozás folytatásának feltételeként valamely vizsga megkövetelése szintén ilyen (alkotmányos) korlátozásnak minősül – hacsak nem indokolatlanul szigorú, amellyel reális alap nélkül zárna ki a szolgáltatás nyújtásából személyeket (jelen esetben erről nem volt szó). (Egy későbbi határozatban a hatósági ármegállapítást sem találta az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek, feltéve ha az nem diszkriminatív, vagyis a taxiengedélyesek mindegyikére azonos módon vonatkozik.)²¹ Alkotmányellenesnek találta azonban az Alkotmánybíróság a taxik számának településenkénti maximalizálását (illetve az erre az önkormányzatok számára adott rendeletalkotási felhatalmazást), mivel „az Alkotmánybíróság nem talált olyan alkotmányos jogot vagy érdeket, amely a foglalkozás megválasztásához való jog objektív korlátozását a taxis ipar tekintetében szükségszerűvé és arányossá tette volna”²² (bizonyosan nem ilyen a jogalkotó által a szabályozás meghozatalának indokául szolgáló azon érv, miszerint egyre több a taxis, és ezzel párhuzamosan egyre inkább csökken a szolgáltatási színvonal, nőnek a viteldíjak, vagy maradnak el a vállalkozók az adók befizetésével). *Alkotmányellenes* tehát a *vállalkozási jog korlátozása numerus clausus-szal*, mert azt alkotmányosan nem lehet a szolgáltatás színvonalának emelésére, az adóbehajtás pótlására vagy éppen a taxipiac anomáliáinak megoldására használni.²³

További konkrét jogszabályok alkotmányosságáról is állást foglalt a vállalkozáshoz való jog vonatkozásában az Alkotmánybíróság; így – története első két évtizedében – kimondta például, hogy a társas vállalkozások által fizetendő társadalombiztosítási járulék (valamint az ezzel kapcsolatos, másod- vagy harmadállásra vonatkozó tb-szabályok léte) nem korlátozza ezt a jogot, mivel az csupán az 54/1993. Abh.-ban definiált közgazdasági feltételrendszerbe való belépés közjogi feltételeinek biztosítását jelenti – nem teszi tehát lehetetlenné a vállalkozóvá válást. Ennek kapcsán az sem alkotmányellenes, ha a tb-fizetési kötelezettség a már meglévő foglalkozás mellett vállalkozást folytatók esetében ugyanakkora, mint a „főfoglalkozású vállalkozók” vonatkozásában.²⁴

Ugyanez a helyzet az egészségügyi hozzájárulás megfizetésére vonatkozó szabályokkal: nem alkotmányellenes, ha azt minden vállalkozásnak, így annak is fizetnie kell, aki a vállalkozási tevékenységet ténylegesen nem gyakorolja, de a vállalkozói igazolványát még nem adta vissza.²⁵ A vállalkozás joga ez esetben is csak a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását jelenti, e feltételrendszer pedig tág határok között, lényegében mindaddig alkotmányos, *ameddig az*

²¹ 782/B/1998. AB határozat.

²² 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 123.

²³ „A taxipiac anomáliáit – erőszakos helyfoglalást, versenytársak kiszorítását stb. – más, igazgatási intézkedésekkel lehet és kell megoldani. (Pl. a köztartozások befizetését is inkább a kötelező és nyugtát adó taxióra előírásával, semmint a szakmába lépés korlátozásával kell biztosítani ...) Az igazgatás saját munkáját nem könnyítheti az alapjogok ilyen korlátozása árán.” [21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 123.] „Alkotmányellenes továbbá az önkormányzatokat létszámkorlátozó rendelet kiadására felhatalmazó törvényi rendelkezés amiatt is, mert a felhatalmazás a korlátozás semmilyen szempontját nem tartalmazza. (...) Alapjog közvetlen és jelentős korlátozása csak törvényben történhet. (...) Biankó felhatalmazást adni ilyen korlátozásra az önkormányzati rendeletalkotónak alkotmányosan kizárt.”

²⁴ Vö.: 34/1997. (VI. 11.) AB határozat.

²⁵ Ez ugyanis a vállalkozás egyik költsége, melynek megfizetése alkotmányosan írható elő a pusztán jogi helyzet alapján. [Vö.: 37/1997. (VI. 11.) AB határozat.]

(így például az adórendszer) *megfelel a piacgazdaság Alkotmányban rögzített követelményének, valamint nem diszkriminatív.*²⁶ Az sem alkotmányellenes, ha az egészségügyi hozzájárulás tényleges megfizetésének kötelezettségét a jogalkotó attól függően határozza meg, hogy az adott tevékenységet a nyugdíjas egyéni vállalkozóként vagy társas vállalkozás tagjaként végzi.²⁷ Az adórendszer vonatkozásában az Alkotmánybíróság azt is alkotmányosnak ismerte el, hogy az általános forgalmi adó visszaigénylését a jogalkotó feltételekhez kötheti.²⁸ Azt is kimondta a testület, hogy „az Alkotmányban rögzített vállalkozás joga nem jelenti azt, hogy minden vállalkozót egyaránt megillet a közbeszerzési pályázaton való részvétel joga”, valamint hogy „a közbeszerzési pályázatra történő ajánlattételi lehetőség nem képezi az Alkotmányban biztosított vállalkozás jogának részét”.²⁹

Hasonlóan nem alkotmányellenes a kötelező gazdasági kamarai tagság előírása sem, ha a kamarai tagdíj és az egyéb kötelezettségek nem lehetetlenítik el³⁰ a vállalkozóvá válást³¹ (hasonlóan az ügyvédek számára kötelező kamarai tagsághoz,³² a könyvvizsgálók számára csak főfoglalkozásként elérhető kamarai tagsághoz³³ vagy a befektetési szolgáltatók számára kötelezővé tett, tagdíjfizetési kötelezettséggel is járó tagsághoz a Befektető-védelmi Alapban,³⁴ illetve más, kamarai tagsággal és tagdíjfizetéssel kapcsolatos rendelkezésekhez).³⁵ Ugyane feltétellel az sem sérti a vállalkozáshoz való jogot, ha a jogszabályok pusztán bizonyos termékek kiskereskedelmi forgalmazásának feltételeit határozzák meg, és e

---

²⁶ 37/1997. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1997, 234, 243.

²⁷ Vö.: 150/B/1999. AB határozat.

²⁸ Vö.: 887/B/2000. AB határozat.

²⁹ 1174/B/1996. AB határozat, ABH 1999, 571, 573. Lásd még: 649/B/2004. AB határozat, ABH 2005, 1258, 1265.

³⁰ Észszerűtlen mértékben korlátozta, ezáltal gyakorlatilag ellehetetlenítette bizonyos vállalkozások megkezdését az a szabályozás, mely strukturált rendszerben, de aránytalanul hosszú várakozási időt írt elő a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarába belépni kívánó személyek számára, ha korábban (bármilyen) bűncselekményt követtek el, és – bár már nem minősültek büntetett előéletűnek – nevüket még nem törölték a bűnügyi nyilvántartásból. Mivel a bűncselekmények egy része tekintetében e (hosszú) tilalom nyilvánvalóan nem indokolt, ezért ezt a szabályozást az Alkotmánybíróság megsemmisítette. [Vö.: 144/2008. (XI. 26.) AB határozat.]

³¹ 38/1997. (VII. 1.) AB határozat, ABH 1997, 249, 260.

³² 942/B/2001. AB határozat; 458/D/2004. AB határozat.

³³ A 39/B/2001. AB határozat értelmében nem alkotmányellenes, ha a könyvvizsgálók e tevékenységüket csak főállásban végezhetik, mellékfoglalkozásként nem: „A könyvvizsgálói hivatással szemben alapvető követelmény a függetlenség. A könyvvizsgálói hivatás esetében a független tevékenység követelménye értelemszerűen indokolja azt, hogy e hivatást ne lehessen egyidejűleg gyakorolni más tevékenységekkel.” (39/B/2001. AB határozat, ABH 2007, 1312, 1320.)

³⁴ Lásd: 163/B/1999. AB határozat. Nagyon hasonló kérdés merült fel az ún. Egyetemes Távközlési Támogatási Alap esetében, hasonló végeredménnyel. (Vö.: 803/B/2002. AB határozat.)

³⁵ Így nem alkotmányellenes az, ha csak a könyvvizsgálói képzést követően végzett, teljesített gyakorlatot ismeri el a törvény a kamarai tagfelvételhez megkívánt szakmai gyakorlatnak – azaz ha csak ennek birtokában lehet valaki a Magyar Könyvvizsgálói Kamara tagja. (Lásd: 497/D/2003. AB határozat.) Az sem az, ha a Magyar Állatorvosi Kamara tagja magán-állatorvosi tevékenységet csak akkor végezhet több megye területén, ha ezzel az illetékes területi szervezetek elnökségei, az ország egész területén pedig akkor, ha azzal az országos szervezet elnöksége egyetértett. „Ezek a rendelkezések valóban a szabad verseny korlátozását jelentik az állategészségügyi szolgáltatások területén. (...) Az Alkotmánybíróság megállapította: a magán-állatorvosi tevékenység területén a vállalkozáshoz való jog és a versenyszabadság korlátozásának kellő súlyú alkotmányos indoka van. A megfelelő színvonalú, folyamatos és az egész ország területét lefedő állategészségügyi ellátásnak kiemelkedő szerepe van a biztonságos és egészséges élelmiszer biztosításában (...)” (602/B/2006. AB határozat, ABH 2009, 1953, 1957. Ráadásul ez a helyzet nem is önmagában a törvényi szabályozás következtében, hanem a kamara gyakorlata következtében állott elő.)

³⁶ Pl.: a földgáz-készletelési tevékenység esetén előírt kötelező szövetségi tagság és a felhasznált földgáz mennyiségéhez igazodó tagi hozzájárulás megfizetésének kötelezettsége „a stratégiai készlet biztosításához szükséges, és mint legenyhébb eszköz, arányos intézkedés is, így nem sérti a vállalkozás jogát”. (358/B/2007. AB határozat, ABH 2008, 2677, 2688.)

tevékenységet olyan hatósági engedélyhez kötik, mely engedély megadása során a hatóság e feltételek meglétét vizsgálja.³⁷

Nem állapítható meg a közterület-használati szabályozás (illetve annak változása) és a vállalkozáshoz való jog közötti közvetlen kapcsolat, így az sem alkotmányellenes, ha az önkormányzat – a közterület meghatározott funkciójának, például zöldterületi jellegének megóvása érdekében – nem ad a vállalkozások számára közterület-használati engedélyt (vagy azt a jövőre nézve – az adott területen működő összes vállalkozástól kivétel nélkül) visszavonja.³⁸ De a kötelező szemétszállítási díj önkormányzati rendeletben történő előírása sem sérti a vállalkozáshoz való jogot, lévén a kettő úgyszintén nem áll összefüggésben egymással;³⁹ ahogyan a hulladékgazdálkodási tevékenységre kiírt pályázat nyertesének azon joga sem sérti azt, amely jog az adott településen számára e tevékenység gyakorlását – sikeres pályázata eredményeként – számára kizárólagosan (más vállalkozókat ebből kizárva) biztosítja.⁴⁰ Úgyszintén nem alkotmányellenes az üzletek működésére vonatkozó közrendvédelmi szabályok előírása, így az sem, ha a jegyző az üzletet közbiztonsági érdekből a büntető- vagy szabálysértési eljárás befejezéséig (de legfeljebb egy évi időtartamra) – a nyomozó, illetőleg a szabálysértési hatóság javaslatára – ideiglenesen bezárthatja,⁴¹ ha

---

³⁷ Vö.: 1105/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 637, 640. {A konkrét esetben az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a kőolajtermékek forgalmazásához az állam jogszabályilag előírhat-e bizonyos feltételeket. Az Alkotmánybíróság szerint e normák „a kőolajtermékek kiskereskedelmi forgalmazása tekintetében meghatározzák az engedély megadásának és a tevékenység folytatásának feltételeit. E megszorító rendelkezések alapján a szóban forgó jövedéki termékek forgalmazására engedély csak abban az esetben adható, ha a kérelmező üzemanyag-töltő állomással, önálló eladóhellyel, vagy telephellyel rendelkezik és a kiskereskedelmi tevékenység is csak ezekben az üzletkörökben folytatható. Ezek az előírások tehát a kiskereskedelmi tevékenység gyakorlásának feltételeit írják elő, s nem irányulnak az ezzel kapcsolatos vállalkozói tevékenység lehetetlenné tételére. A vizsgált rendelkezésekben megállapított korlátozásokat a Tv. idézett céljában megfogalmazott követelmények indokolják, így nevezetesen az, hogy a jövedéki termékek után a különböző adók nagy biztonsággal befolyjanak és e tevékenységek az engedélyezéssel és az ellenőrzéssel nyomon követhetők legyenek, megszűnjék azok feketekereskedelme, s ezáltal a jövedéki termékek piacán a részt vevők között tisztességes verseny alakuljon ki. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapítása szerint a Tv. kifogásolt előírásai a vállalkozáshoz való alapjog nem önkényes és nem aránytalan korlátozását jelentik.” [1105/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 637, 640.]

³⁸ Az 1051/B/1991. AB határozat alapjául szolgáló indítványban Keszthely Város Önkormányzata képviselő-testületének azon önkormányzati rendeletét támadták meg, amely a keszthelyi Balaton-parti pavilionsornak a kövezett sétányától északra fekvő részeire egy két méteres zöldterületi védősáv meghagyását írta elő (és az e feltételt nem teljesítő vállalkozások pavilonjainak az elbontására kötelezte őket), míg a déli pavilonokat továbbra is működtetni engedte. A szabályozásnak ugyanakkor volt védhető indoka: az északi terület zöldterület volt, míg a délre eső terület művelési ágból kivett beépített területként volt bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba. Mivel a közpark zöldterületi funkciójának helyreállítása érdekében rendelte el a helyi építési szabályzat a védett közpark területén lévő épületek lebontását, és tiltotta meg a támadott önkormányzati rendelet ezen a területen közterület-használati szerződés megkötését, ezért az nem alkotmányellenes; a vállalkozás más területen (nem közparki részen) továbbra is folytatható. Az Alkotmánybíróság szerint „[a] közterület használatának megtiltása a vállalkozás megválasztásának és gyakorlásának szabadságát nem érinti. A vállalkozáshoz való jogból senkinek sem származik joga arra, hogy tevékenységét meghatározott területen, különösen a közterület meghatározott részén gyakorolja.” [1051/B/1999. AB határozat, ABH 2002, 1483, 1485.]

³⁹ „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a hulladékgazdálkodással kapcsolatos helyi közszolgáltatásokról szóló törvényi és az annak felhatalmazása alapján, a törvényi előírások betartásával alkotott önkormányzati rendeleti szabályozás nem jelenti a hulladékgazdálkodási szakmai területen működő vállalkozók alkotmányos jogainak sérelmét.” [376/B/2000. AB határozat, ABH 2002, 1492, 1498.]

⁴⁰ 105/B/2001. AB határozat, ABH 2003, 1348.

⁴¹ „Az Alkotmánybíróságnak a jelen ügyben mindenekelőtt azt kellett vizsgálnia, hogy a vállalkozáshoz való jogot sérti-e az, hogy a vállalkozást valakinek egy adott helyen (üzletben) ideiglenesen vagy véglegesen nem lehet folytatni. Az Szbvt. 5. §-a ugyanis nem általában a vállalkozás jogától fosztja meg, hanem attól zárja el az üzemeltetőt, hogy valamely helyen (egy meghatározott üzletben) nem végezhet gazdasági tevékenységet. Ez egyúttal azt jelenti, hogy az üzletbezárással érintett személy (a vállalkozó) a szankció alkalmazását követően is élhet vállalkozási jogával, de ezt valamely más üzletben kell gyakorolnia. Az Alkotmánybíróság korábbi állásfoglalásai rámutattak arra, hogy a vállalkozás joga nem abszolutizálható, ennek megfelelően arra sincs

megállapítja, hogy az üzlet működésével összefüggésben az üzlet üzemeltetőjével vagy foglalkoztatottjával szemben meghatározott vagyon elleni bűncselekmények elkövetése miatt büntető-, illetve szabálysértési eljárás indult.⁴² Alkotmányellenesnek találta ugyanakkor az Alkotmánybíróság a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény azon rendelkezését, amely a kárpótlással összefüggő földmérési tevékenység végzését kizárólag állami szervezeteknek (a földhivataloknak) engedte meg, nem közjogi jogi személyeknek (vállalkozóknak, gazdasági társaságoknak) azonban nem – mindezt elfogadható alkotmányos indok nélkül.⁴³

A 65/1997. (XII. 18.) Abh.-val egy konkrét ügyben az Alkotmánybíróság a vállalkozáshoz való jog azon aspektusát vizsgálta, miszerint *senkinek nincs abszolút joga valamely foglalkozásnak az általa kiválasztott vállalkozási formában történő gyakorlásához*, vagyis hogy *az állam* – ha az nem korlátozza szükségtelenül és aránytalanul a gazdasági verseny szabadságát, avagy az nem diszkriminatív – *meghatározott társasági vagy egyéb jogi formát írhat elő bizonyos típusú vállalkozási tevékenység végzésének feltételeként*. Ezen ügyben egyebek mellett az volt a kérdés, hogy sérti-e az Alkotmány 70/B. §-át az, hogy a szabadalmi ügyvivőkről szóló 1995. évi XXXII. törvény csak korlátozott felelősségű társaság keretében, önálló szabadalmi ügyvivőként, vagy szabadalmi ügyvivői iroda alkalmazottjaként engedi a szabadalmi ügyvivői tevékenységet folytatni (e három formán kívül nem), illetve hogy e szabályok nem alkotmányellenesek-e amiatt, hogy ezen vállalkozási formákhoz eltérő felelősségi és adózási szabályok tartoznak. Az Alkotmánybíróság válasza mindkét kérdésre az volt, hogy nem: az előbbi szabályozás nem akadályozza meg a vállalkozó válást, az utóbbi pedig nem diszkriminatív, arra is tekintettel, hogy az eltérő működési formák, ezáltal az eltérő felelősségi és adózási szabályok közötti választás a szabadalmi ügyvivői tevékenységet folytatni kívánó személy joga.⁴⁴ ⁴⁵ Ehhez képest pedig különösen nem alkotmányellenes az,

---

senkinek alanyi joga, hogy adott foglalkozással kapcsolatos vállalkozást egy meghatározott helyen folytasson. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az Szbtv. 5. §-ának az Alkotmány 9. § (2) bekezdésébe ütközését nem állapította meg.” [685/B/1999. AB határozat, ABH 2004, 1363, 1374-1375. Vö. még: 1133/B/1998. AB határozat.] A szankcióalkalmazás alkotmányosságához lásd még: 527/B/2004. AB határozat.

⁴² Vö.: 1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról, 5. § (1) bekezdés.

⁴³ 13/1995. (III. 1.) AB határozat, ABH 1995, 77. Vö. ehhez még a hasonló indokolást adó 541/B/2008. AB határozatot.

⁴⁴ „Az indítványozó által kifogásolt jogszabályi rendelkezés nem sérti a vállalkozáshoz való alapjogot, tekintettel arra, hogy a Szüt. nem akadályozza meg a szabadalmi ügyvivői tevékenység gyakorlását azzal, hogy azt korlátozott felelősségű társasági formában, illetőleg egyéni és szabadalmi ügyvivői iroda keretén belül, valamint alkalmazottként is engedi folytatni. Más kérdés az, hogy a társasági formára vonatkozó szabályozás eredményez-e tiltott diszkriminációt, vagy sérti-e a gazdasági verseny szabadságát.” [65/1997. (XII. 18.) AB határozat, ABH 1997, 391, 393.] „Az a tény, hogy – a vállalkozáshoz, illetőleg a foglalkozás szabad megválasztásához való jogával élve – valaki belép egy, az állam által az adott tevékenységre vonatkozóan megállapított feltételrendszerbe, amely az adott tevékenység végzésére eltérő lehetőségeket kínál fel, és e többféle lehetőség között választ, önmagában még nem ütközik a hátrányos megkülönböztetés tilalmába. Ebből következően nem jelent tiltott diszkriminációt az, hogy a társasági formában működő szabadalmi ügyvivőtől a többi szabadalmi ügyvivő eltérő felelősséggel tartozik, hiszen a tevékenység folytatásának módját illetően a választás lehetőségét az állam valamennyi szabadalmi ügyvivő számára biztosítja. Az a tény pedig, hogy ugyanazon tevékenységet folytatók egymástól eltérő vállalkozási formában folytatják tevékenységüket, amely vállalkozási formákhoz – az egyes adónemek szerint – eltérő, az állam mindenkor pénzügyi politikájának megfelelő közterhek tartoznak, nem diszkriminatív. Ebből következően nem jelent hátrányos megkülönböztetést, hogy a szabadalmi ügyvivők – az eltérő vállalkozási formák szerint – egymástól eltérő módon járulnak hozzá a közterhekhez. Mivel a támadott törvényi szabályozás valamennyi szabadalmi ügyvivőre vonatkozik, így hátrányos megkülönböztetésről nem beszélhetünk. Amennyiben a szabadalmi ügyvivő társasági formában kívánja tevékenységét folytatni, úgy erre korlátozás nélkül lehetősége van. Az azonban nem diszkriminatív, hogy az állam eltérő adózási rendet alakít ki egyfelől az egyéni (és alkalmazott) szabadalmi ügyvivőkre, másfelől a társaságokra vonatkozóan.” [65/1997. (XII. 18.) AB határozat, ABH 1997, 391, 394-395.]

⁴⁵ Hasonlóan: Az, hogy az egyszemélyes ügyvédi iroda nyugdíjas tagja az egészségügyi hozzájárulást maga

ha egy adott tevékenység meghatározott jogi formában történő végzéséhez az állam szigorú feltételeket ír elő, de e tevékenység más – e feltételeket nem tartalmazó – jogi formákban is gyakorolható; ez esetben ugyanis a feltételeknek való megfelelés kizárólag az adott személyen múlik, aki, ha nem kíván megfelelni e feltételeknek, bármely más jogi formát is választhat működése keretében. Később ugyancsak nem talált alkotmányossági problémát a testület a szabadalmi ügyvivőkről szóló 1995. évi XXXII. törvény azon szabályozásában, melynek értelmében szabadalmi ügyvivői társaságban csak akkor végezhető szabadalmi ügyvivői tevékenység, ha a társaságnak csak természetes személy tagjai vannak, akik közül legalább két tag szabadalmi ügyvivő. Az Alkotmánybíróság szerint ez sem a vállalkozáshoz való jogot, sem azzal összefüggésben a jogegyenlőség követelményét (a diszkrimináció tilalmát) nem sérti, nem hoz ugyanis létre társulási kényszert, mivel az ügyvivőkre vonatkozó szabályozás nem zárja ki, hogy valaki szabadalmi ügyvivői tevékenységet akár egyedül is (vagyis nem társasági formában is) folytathasson, pusztán a társasági formában folytatni kívánt (fakultatíve választható) tevékenységre ír elő többletfeltételeket.⁴⁶

Így az 506/B/1995. AB határozatban az Alkotmánybíróság kimondta, hogy nem sérti a vállalkozáshoz való jogot az a rendszerváltozás előtti minisztertanácsi rendelet,⁴⁷ mely a gépjárművezetés-oktatásra vonatkozóan az ún. oktatói munkaközösség tagjával kapcsolatban úgy rendelkezett, hogy e tagot a munkaközösség többi tagja egyhangú szavazással kizárhatja, ha a tag írásbeli felszólítás ellenére sem tesz eleget kötelezettségeinek, vagy magatartásával nagy mértékben veszélyezteti a munkaközösség jóhírért. Az indítványozók arra hivatkoztak, hogy ennek alapján akár egy tag is meg tudja akadályozni az egyébként minden szempontból indokolható kizárást, így e rendelkezés indokolatlanul szigorúbb, mint a gazdasági társaságokra vonatkozó ugyanilyen rendelkezések, amelyek csupán minősített szavazati többséget írnak elő. Az Alkotmánybíróság sommás elutasító határozatában leszögezte, hogy „a vállalkozás joga mint a foglalkozás szabad megválasztásához való alkotmányos alapjog”⁴⁸ nem tartalmazza azt a jogot, hogy bárki a gazdasági tevékenységét egy meghatározott vállalkozási formában folytathassa.⁴⁹ Ha az érintettek bármely okra (így akár működésükre, akár gazdasági eredményességükre, akár más okra) tekintettel úgy gondolják, hogy egy adott vállalkozási forma számukra nem megfelelő, úgy lehetőségük van egy másik, számukra megfelelő formát választaniuk. Ha azonban egy adott vállalkozási forma mellett döntöttek, úgy azzal az érintettek egyben elfogadják az adott vállalkozási formára vonatkozó szabályokat is. Az Alkotmánybíróság szerint „[h]a a hatályos szabályozás kizárólag oktatói munkaközösség formájában engedné a gépjárművezető-képzést, mint gazdasági eredmény elérésére irányuló tevékenység folytatását, akkor merülhetne fel az indítvány által tartalmazott alkotmányossági kérdés, nevezetesen: az állam (...) megakadályozza-e a vállalkozás jogának érvényesülését, az adott foglalkozás folytatását. Tekintettel arra, hogy az állam nem ír elő kötött vállalkozási formát, ezért a foglalkozás szabad megválasztásának alkotmányos alapjoga érvényesül, alkotmányellenes korlátozás nem merül fel.”⁵⁰ Később az Alkotmánybíróság azt

---

fizeti, illetve saját magától vonja le, nem vet fel alkotmányossági problémát, hiszen az egyszemélyes ügyvédi iroda nyugdíjas tagja sincs attól elzárva, hogy tevékenységét ne így, hanem az egészségügyi hozzájárulás-fizetési kötelezettség alól a nyugdíjasoknak mentességet biztosító „egyéni ügyvédként” lássa el. (Vö: 60/B/1998. AB határozat.)

⁴⁶ Vö.: 846/B/2009. AB határozat.

⁴⁷ 36/1990. (II. 28.) MT rendelet az iskolarendszeren kívüli magánoktatás egyes kérdéseiről és az oktatói munkaközösségekről.

⁴⁸ Itt tehát az Alkotmánybíróság már nem a rész-egész, az általános-különös viszonyként írta le e két jog kapcsolatát, hanem a vállalkozáshoz való jogot lényegében azonosította a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal. (Igaz, e sommás döntés egy háromtagú tanácsi határozat volt, melynek nem az alkotmánybírósági gyakorlat továbbfejlesztése, hanem a korábbi gyakorlatban kimunkált elveknek a konkrét ügyben történő, rövidített – így elkerülhetetlenül felszínes – indokolással való alkalmazása volt a célja.)

⁴⁹ Vö.: 506/B/1995. AB határozat, ABH 1999, 722, 723.

⁵⁰ Vö.: 506/B/1995. AB határozat, ABH 1999, 722, 723. Hasonlóan: „Az indítványozók által sérelmezett

is alkotmányosnak ismerte el, ha a jogalkotó szigorúan kötött formában (pl. csak munkaviszonyban) engedi meg valaki foglalkoztatását, más jogviszonyban (pl. megbízási vagy vállalkozási jogviszonyban) nem.⁵¹

Nem sérült a vállalkozáshoz való alkotmányos alapjog amiatt sem, hogy a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvény alapján nem minősült „vállalkozásnak”, így nem volt jogosult a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium költségvetési fejezetében a kis- és középvállalkozói célelőirányzat terhére nyújtható támogatásra az ügyvédi iroda, miközben az ügyvéd (egyéni ügyvéd) mint egyéni vállalkozó igen.⁵² Az sem alkotmányellenes, ha előrehozott nyugdíjat nem kaphat az, aki vállalkozási tevékenységet folytat, vagyis társadalombiztosítási jogviszonya fennáll, és kereső tevékenységet végez (hiszen ez esetben az előrehozott nyugdíj feltétele, a munkaerő-piaci hátrányos helyzet, a munkaképesség-csökkenés, nem áll fenn).⁵³

Bizonyos esetekben az sem sérti a vállalkozáshoz való jogot, ha meghatározott tevékenységet az állam kizárólag *egyetlen* vagy korlátozott számú társasági jogi formában enged gyakorolni. Az 580/B/1997. AB határozatban az indítványozók a felszámolói tevékenységről szóló azon rendeleti szabályozás⁵⁴ alkotmányosságát kérdőjelezték meg, amely a felszámolók névjegyzékébe csak korlátolt felelősségű társaság, illetve kizárólag névre szóló részvényekkel rendelkező részvénytársaság felvételét engedte meg. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy ez önmagában nem valósít meg alkotmányellenességet. Indokolásában megállapította, hogy a felszámolók feladatai a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, illetve ennek végrehajtási rendelete⁵⁵ hatálybalépése óta nagymértékben megnövekedtek, tevékenységük egyre összetettebbé, bonyolultabbá, felelősségteljesebbé vált. Ezzel párhuzamosan emelkedett annak a vagyonnak az értéke is, amelynek sorsát a felszámolónak rendeznie kellett. Emiatt elvárható, hogy a felszámoló megfelelő szakértői háttérrel, illetve olyan megfelelő saját vagyonnal, biztosítással rendelkezzen, amelyből – polgári jogi felelősségének megállapítása esetén – kártérítési kötelezettségének eleget tud tenni. E követelménynek pedig leginkább a tőkeerős, nagyobb vagyonnal (törzs-, illetve alaptőkével) rendelkező gazdasági társaságok felelnek meg.⁵⁶ Ezért

---

rendelkezés, amely szerint az egytagúvá vált kkt. megszűnik, ha három-, illetve hathónapos jogvesztő határidőn belül nem jelentenek be a cégbíróságnál újabb tagot, nincs összefüggésben a vállalkozás jogával.” (219/B/2004. AB határozat, ABH 2007, 1632, 1640.) Ugyanez a helyzet azon szabályozással, miszerint a cégbejegyzés (változásbejegyzés) iránti kérelmet a cégbíróság részére elektronikus formában kell benyújtani. (1418/B/2008. AB határozat.)

⁵¹ Az 1058/B/2005. AB határozat a sporttörvény (a sportról szóló 2004. évi I. törvény) 8. § (1) bekezdése és 78. § (3) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítvány vizsgálata során azt deklarálta, hogy e rendelkezés (mely kizárja a sportoló munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében történő foglalkoztatását a sportvállalkozás részéről, azaz nem teszi lehetővé az egyéni vállalkozóként, illetve a betéti társaság belfogóként történő foglalkoztatást), nem alkotmányellenes, mivel „senkinek sincs alanyi joga egy adott foglalkozásnak egy konkrétan meghatározott jogviszony keretében történő gyakorlására, illetve arra, hogy a szabadon megválasztott foglalkozást – választása szerint – egy vagy több konkrétan meghatározott jogviszony keretében végezhesse”. (1058/B/2005. AB határozat, ABH 2010, 1548, 1553.)

⁵² Vö.: 691/B/2001. AB határozat.

⁵³ „A 62. életév betöltését megelőzően az előrehozott nyugdíj – meghatározott kereset elérését követő – szüneteltetése nem korlátozza és nem akadályozza a jövedelemszerző tevékenység folytatását. Az előrehozott nyugdíjjogosultság feltételeinek megállapítása során a jogalkotó kedvezményt biztosított. Az előrehozott nyugdíj rendeltetése, hogy akik – az előbbieken vázolt okok miatt – nem tudtak aktívak maradni, ellátáshoz jussanak. Ha a nyugdíjas kereső tevékenységet kíván folytatni, a nyugellátás az adott időszakban funkcióját veszti, ezért függeszti fel a támadott rendelkezés annak folyósítását a nyugdíjkorhatár eléréséig. Ezt követően azonban a Tny. már vélelmezi az ellátásra szorultságot, és nem támaszt további feltételt a folyósításhoz.” (19/B/2007. AB határozat, ABH 2008, 2603, 2613.)

⁵⁴ 65/1997. (IV. 18.) Korm. rendelet a felszámolók névjegyzékéről szóló 167/1993. (XI. 30.) Korm. rendelet módosításáról, 1. § és 6. § (2) bekezdés.

⁵⁵ 165/1991. (XII. 26.) Korm. rendelet a felszámolók névjegyzékébe történő felvételről.

⁵⁶ 580/B/1997. AB határozat, ABH 2002, 1407, 1412.

„nem alkotmányellenes az, hogy a felszámoló csak meghatározott gazdasági társasági formában működhetnek, mivel ésszerű, a gazdaság zavartalan működésének biztosítását szolgáló indokok teszik szükségessé azt.”⁵⁷

A vállalkozáshoz való jog és a diszkrimináció kapcsolatát értelmezte a 41/2000. (XI. 8.) AB határozat, mely kimondta, hogy nem alkotmányellenes (nem valósít meg alkotmányellenes megkülönböztetést a vállalkozáshoz való alkotmányos alapjog szempontjából) az, ha az önkormányzat (jelen esetben a Fővárosi Önkormányzat) a lakosság számára kiemelt jelentőségű szolgáltatást nyújtó üzletek számára a közterület-használati jogviszony folytatása szempontjából kedvezményes elbírálást valósít meg.⁵⁸

A vállalkozáshoz való jog és az egészséghez való jog⁵⁹ kapcsolata került terítékre a 677/B/1995. alkotmánybírósági határozatban, melyben a testületnek arról kellett döntenie, hogy alkotmányellenes-e a gyógyszerárak létesítésére és működésére vonatkozó, újonnan bevezetett azon szabályozás, amely a gyógyszerárt működtető vállalkozás vezetőjével kapcsolatban személyi feltételeket (gyógyszerész végzettséget), illetve a működtetésre vonatkozóan szakmai kritériumokat ír elő. Az Alkotmánybíróság szerint nem: *a képesítési feltételek senkit nem zárnak ki a vállalkozóvá válás lehetőségéből*, hiszen a gyógyszerész végzettséget mindenkinek lehetősége van megszerezni; maguk a személyi és szakmai előírások pedig a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog biztosításához szükségesnek (és az elérni kívánt céllal arányosnak, azaz ésszerű mértékű korlátozásnak) tekinthetők.⁶⁰ Egy másik ügyben – hasonló alapon – az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a közjegyzők (utólagos) szakvizsgára kötelezése is alkotmányos előírásnak tekinthető,⁶¹ egy további döntésében pedig azt is, hogy az orvosi, fogorvosi, gyógyszerészi és klinikai szakpszichológusi *kötelező továbbképzés előírása sem sérti a vállalkozáshoz való jogot*.⁶²

Más vállalkozások folytatásához is előírhatók képesítési feltételek, akkor is, ha azok nem állnak összefüggésben a vállalkozáshoz való jogon kívül egyéb alapjogokkal. Így a

---

⁵⁷ 580/B/1997. AB határozat, ABH 2002, 1407, 1412.

⁵⁸ 41/2000. (XI. 8.) AB határozat, ABH 2000, 318, 326. Hasonlóan: az, hogy a közoktatási feladatot ellátó intézményt fenntartó gazdasági társaságot, valamint egyéni vállalkozót a helyi önkormányzatok számára meghatározott normatív állami hozzájárulás 30%-ának megfelelő, míg az ugyanilyen közhasznú társaságot 100%-os mértékű hozzájárulás illeti meg, nem diszkriminatív, és nem sérti a vállalkozáshoz való jogot. (566/B/2003. AB határozat.)

⁵⁹ Alkotmány 70/D. (1) bekezdés: „A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.”

⁶⁰ Például: „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a gyógyszerészeti tevékenység területén a vállalkozáshoz való jog és a versenyszabadság korlátozásának megvan a megfelelő súlyú alkotmányos indoka. A gyógyszerári hálózat stabilitása, a gyógyszerforgalom biztonságának garantálása összefüggést mutat az Alkotmány 70/D. §-ával.” [677/B/1995. AB határozat, ABH 2000, 590, 596.] „Alkotmányossági szempontból nem kifogásolható, hogy az említett törvényhozói célokat (a gyógyszerforgalom biztonságának, a gyógyszerárak üzemeltetése szakmai színvonalának biztosítását, a centralizált gyógyszerári szerkezet lebontását) a jogalkotó a személyi jog intézményében találta meg. (...) A személyi jog megszerzésének lehetősége minden – megfelelő diplomával és szakmai gyakorlattal rendelkező – gyógyszerész számára nyitva áll. Az pedig, hogy egy adott tevékenység gyakorlásához a jogi szabályozás megfelelő képesítést kíván, szintén nem tekinthető a vállalkozáshoz való jog sérelmének, hiszen e jog nyilvánvalóan nem azt jelenti, hogy az állam a különböző foglalkozások jellegéhez igazodva nem határozhat meg képesítési követelményeket. A vizsgált szabályozásban nem lelhető fel olyan elem, amelyben az állam a vállalkozás szabad megválasztását korlátozza (azaz a vállalkozók egy meghatározott csoportját kizárja a vállalkozói tevékenység folytatásból) a szabályok a vállalkozáshoz való jog enyhébb korlátjára, a vállalkozás gyakorlására vonatkoznak.” [677/B/1995. AB határozat, ABH 2000, 590, 597.] [Hasonlóan: a gyógyszer, vegyi termék vagy élelmiszer előállítására vonatkozó eljárás szabaddalmi bejelentéseknek a termékre is kiterjedő bejelentésekké történő átalakítása nem akadályozza a gyógyszer-előállítás vállalkozási tevékenységben való folytatását, illetve nem is korlátozza ezt a tevékenységet, tehát nem alkotmányellenes. Vö.: 188/B/2000. AB határozat.] A személyi joghoz mint nem alkotmányellenes korlátozáshoz lásd még az 1094/B/2006. AB határozatot.

⁶¹ 27/1999. (IX. 15.) AB határozat.

⁶² Vö.: 143/B/2005. AB határozat, ABH 2010, 2310.

3/2001. (I. 31.) Abh.-ban az Alkotmánybíróság alkotmányosnak ismerte el a magánnyomozói és vagyonvédelmi vállalkozások keretében ilyen tevékenységet végzők számára előírt igazolványszerzési kötelezettséget és az ehhez előírt vizsgakövetelmények meghatározását, mivel e feltételek meghatározása garantálja, hogy megfelelő szakértelemmel rendelkező vállalkozó (illetve alkalmazott) lépjen a vagyonvédelem és a magánnyomozás piacára. Ez a követelmény végső soron a fogyasztók (megbízók) védelmét szolgálja, azaz szükségesnek és arányosnak tekinthető.⁶³ E szubjektív (személyi) korlát tehát alkotmányosnak tekinthető, objektív (tárgyi, azaz a személytől független) korlátot pedig a kérdéses törvény nem állít fel.⁶⁴

⁶³ 3/2001. (I. 31.) AB határozat, ABH 2001, 68, 81.

⁶⁴ Emellett az sem alkotmányellenes, hogy a magánnyomozói és vagyonvédelmi vállalkozások számára a törvény profilkényszert írt elő, vagyis megtiltotta e vállalkozások számára más jellegű tevékenységek folytatását – e szabályozás ugyanis nem zárta ki azt, hogy a vállalkozások tagjai, illetve alkalmazottjai más vállalkozások keretében más jellegű tevékenységet folytathassanak. [Az Alkotmánybíróság szerint e „profilkényszer nem abszolút jellegű, a vagyonvédelmi vagy magánnyomozó vállalkozás tagjai valamely más vállalkozás keretében végezhetik a korlátozás folytán kizárt tevékenységet. A tilalom tehát csak a (vagyonvédelmi, magánnyomozói) vállalkozásra vonatkozik, s nem zárja el a természetes személyt attól, hogy az általa választott, e vállalkozás keretében nem üzhető tevékenységet más formában (vállalkozásban) folytassa.” 3/2001. (I. 31.) AB határozat, ABH 2001, 68, 84.] Emellett nem alkotmányellenes (nem valósít meg a vállalkozáshoz való joggal összefüggésben alkotmányellenes hátrányos megkülönböztetést) az, hogy vagyonvédelmi feladatokkal a vállalkozások munkaviszonyban álló, és ilyenként minősített feltételekkel nem rendelkező személyeket (portást, rendészt) is megbízhatnak, és ekkor nekik nem kell vagyonvédelmi vizsgát tenniük, illetve a támadott törvény egyéb speciális előírásai sem vonatkoznak rájuk; az ugyanis a vállalkozás saját választásán múlik, hogy e két lehetőség közül melyiket választja (vagy választja-e egyáltalán bármelyiket). [„Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a különbségtétel, amelyben az indítványozó diszkriminációt vél felismerni, nem azonos csoporton belüli vállalkozások között merül fel. Amikor egy cég portást, rendészt alkalmaz, a feladatot ellátó személynek munkabért fizet. Ezzel vállalja azt a kockázatot, hogy az alkalmazott, akinek nem kell részt vennie a vállalkozás keretében vagyonvédelmet ellátó személyekhez hasonlóan szakirányú képzésen és nem kell vizsgát tennie, esetleg alacsonyabb szakmai színvonalon látja el feladatát. Ilyenkor az esetleges káresemény következményeit is a cég viseli; az alkalmazott ör felelőssége csak a munkáltató és a munkavállaló belső viszonyában rendezhető. A másik lehetőség, hogy a cég kifejezetten vagyonvédelemmel foglalkozó vállalkozást bíz meg ezzel a munkával. Egy bekövetkező káresemény miatt a vagyonvédelmi cég természetes felelősséget is visel valamilyen mértékben. A képzési feltételek és a vizsgakötelezettség nem azt a célt szolgálják, hogy a vagyonőr-vállalkozásokat hátrányos helyzetbe hozza a jogalkotó más cégekkel szemben, hanem ezek a követelmények a vagyonvédelem minőségének biztosítását alapozzák meg. A két megoldás közül a cég a kockázati tényezők, az elérni kívánt vagyonvédelmi minőségi szint, és a szolgáltatási díj (munkabér) mértékének mérlegelése alapján választhat. Dönthet akár úgyis, hogy saját helyzetében ezen megoldások egyikének igénybevétele sem indokolt. A vállalkozás szabadsága szempontjából a rendészt, portást alkalmazó – bármely területen működő – cég nem hasonlítható össze a vagyonvédelmi tevékenységre mint ilyen szolgáltatás nyújtására létrejött vagyonőr céggel, mert nem ugyanabban az üzletágban érdekeltek. A diszkrimináció tilalmának sérelmére akkor lehetne eredményesen hivatkozni, ha a jogalkotó a vagyonvédelmi vállalkozások között tenne indokolatlan vagy aránytalan különbséget.” 3/2001. (I. 31.) AB határozat, ABH 2001, 68, 75.] Alkotmányellenes (a vállalkozási szabadságot aránytalanul korlátozó) rendelkezés ugyanakkor az, amely megtiltja a „nyomozóhatósági jogkörrel rendelkező szervezet állományának volt tagja” részére szolgálati viszonyának megszűnésétől számított két éven belül a magánnyomozói vállalkozói tevékenység folytatását (egészen pontosan amely előírja, hogy az ilyen személy számára hatósági engedélyt a rendőrség nem adhat). E kategorikus tiltás ugyanis generálisan (az egész ország területén) kizárja pl. a volt rendőrök számára, hogy leszerelésük után két éven belül magánnyomozók legyenek, függetlenül attól, hogy e két tevékenységet ugyanazon a helyen végezte, illetve végezné-e. [„A nyomozó hatósági jogkörrel rendelkező szervezet volt hivatásos állományú tagjainak átmeneti időre történő kizárása a magánnyomozói piacról, a foglalkozás szabad megválasztásának másik, ugyancsak nem szükségtelen alanyi jellegű korlátozása. A szabályozás célja a foglalkozási szerepváltásból adódó, visszaélésre alkalmas információ-hasznosítás kiküszöbölése. Az Alkotmánybíróság által a foglalkozás szabad megválasztásának jogáról és egyes kizárási szabályok alkotmányosságáról kifejtettek szerint azonban a támadott rendelkezésben foglalt 2 évre szóló korlátozás céljához képest aránytalan. A szabály egyrészt azt valóban kiküszöböli, hogy a nyomozó hatóságnál korábban szolgálatot teljesítő személy információit – két éven át – a „piacon” magánnyomozóként értékesítse, másrészt viszont azt is lehetlenné teszi, hogy az eredeti szolgálati helyétől teljesen különböző helyen magánnyomozói feladatokat végezzen. A jogalkotó a foglalkozás szabad megválasztásának jogát időlegesen teljesen elvonta, tekintet nélkül arra, hogy a nyomozó jogkörrel rendelkező szervezet hivatásos állományú tagjának e minőségben

Úgyszintén alkotmányosnak találta az Alkotmánybíróság azt a szabályozást, amely a gázszereléshez szükséges feltételként csőhálózat- és berendezésszerelő szakmunkás képesítést írt elő; e képesítési követelmény meghatározása ugyanis „nyilvánvalóan a tevékenység jellegével, annak veszélyességével, a fogyasztók védelmével indokolható, szükséges és arányos korlátozása a foglalkozás gyakorlásának”.⁶⁵

Frissebb határozataiban is követte az Alkotmánybíróság a korábban általa kimunkált mércéket. Így pl. az 1538/B/1996. AB határozatban kimondta, hogy nem sérti a vállalkozáshoz való jogot azon fővárosi önkormányzati rendelet, amely megtiltja a fővárosi önkormányzat tulajdonában lévő közutakra és közterületekre (a főutakra) lakossági és intézményi parkolási engedély kiadását. E szabály ugyanis „semmilyen rendelkezést nem tartalmaz a vállalkozói tevékenység folytatásából való kizárásról, nem is befolyásolja azokat a közgazdasági feltételrendszereket, amelyekbe a vállalkozó belép.”⁶⁶ [Ehhez hasonlóan önmagában az, hogy valamely foglalkozás gyakorlója nem várakozhat ingyenesen a lakóhelye közelében az általa üzemeltetett gépjárművel, nem zárja ki a vállalkozáshoz való alapvető joga érvényesítését (sem), sőt az azzal közvetlen összefüggésbe sem hozható.]⁶⁷ Nem alkotmányellenes, ha a már működő vállalkozás 180 napon belül köteles telepengedélyt kérni, akkor is, ha a korábbi szabályozás alapján már kapott engedélyt;⁶⁸ ha engedély nélkül rendezhet és bonyolíthat le vásárlással vagy szolgáltatás igénybevételével egybekötött ajándéksorsolást az, aki rendszeresen saját nevében áruk, szolgáltatások értékesítését végzi;⁶⁹ ha a jogalkotó a közérdekre tekintettel megtiltja egészségügyi intézményben a temetkezési szolgáltatással összefüggő ügyintézt, a temetés felvételét (a megrendelést), azaz az ún. temetési szolgáltatásokat, és korlátozza a szolgáltatás reklámozását;⁷⁰ a hűtlen kezelés bűncselekménnyé nyilvánítása a társaság (akár a saját tulajdonában álló egyszemélyes társaság) vagyongazdálkodójával szemben, aki a társaság – tőle független – vagyonával sajátjaként rendelkezik;⁷¹ illetve a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (Gt.) azon egykori szabálya,⁷² miszerint vezető tisztségviselővé egy személy egyidejűleg legfeljebb három gazdasági társaságnál választható meg.⁷³ Szintén nem alkotmányellenes, ha a fő tevékenysége szerint ingatlanforgalmazásra jogosult vállalkozó mindaddig nem vehet igénybe illetékkedvezményt, amíg cégbizonyítvánnyal nem igazolja jogosultságát, vagyis ha a cégbírósági bejegyzés alatt álló, előtársaságként működő vállalkozásokat a kedvezmény nem illeti meg;⁷⁴ ha a köztartozás hiányára vonatkozó igazolás beszerzése a feltétele a annak, hogy

---

szerzett információi, ismeretei jórészt nem hasznosíthatók magánnyomozóként.” 3/2001. (I. 31.) AB határozat, ABH 2001, 68, 81.] Érdekes, hogy egy későbbi határozatában az Alkotmánybíróság szintén egy kétévi várakozási időt tartalmazó moratóriumszabályt vizsgált, és – a fentiekkel összhangban – arra jutott, hogy nem alkotmányellenes az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 7. §-ában foglalt azon előírás, miszerint az ügyvéd 2 évig nem járhat el *annál* a bíróságnál, ügyészségnél vagy nyomozó hatóságnál, amelynél az ügyvédi kamarai tagsága előtt bíró, ügyész vagy a nyomozó hatóság tagja volt. (Vö: 365/B/2000. AB határozat.) A jogtanácsosokra vonatkozóan (korábbi bírósági és ügyészségi jogviszonyaik tekintetében) ehhez hasonlólt mondott ki az Alkotmánybíróság, elismerve a jogtanácsosi tevékenység e relatív korlátozására vonatkozó, a jogtanácsosi tevékenységről szóló 1983. évi 3. törvényerejű rendeletben előírt kétéves, jogi képviselőként történő eljárásra irányadó moratóriumot; vö.: 52/1996. (XI. 14.) AB határozat.

⁶⁵ 536/B/1999. AB határozat, ABH 2001, 1339, 1342.

⁶⁶ 1538/B/1996. AB határozat, ABH 2001, 1198, 1206.

⁶⁷ 407/E/2001. AB határozat, ABH 2003, 1667, 1669.

⁶⁸ 1011/B/1999. AB határozat.

⁶⁹ 1055/B/1998. AB határozat.

⁷⁰ 1042/B/1999. AB határozat.

⁷¹ 481/B/1999. AB határozat.

⁷² Gt. 22. § (1) bekezdés.

⁷³ Vö.: 793/B/2001. AB határozat.

⁷⁴ 1416/D/1996. AB határozat. Ugyanígy: azon szabályozás, amely az illetékkedvezményre való jogosultság vonatkozásában az üzletszerű ingatlanforgalmazás főtevékenységként történő végzését cégbizonyítvánnyal való igazoláshoz köti, nem alkotmányellenes. (141/B/2003. AB határozat.) Továbbá az, hogy az ingatlanforgalmazó

valaki taxiengedélyt kapjon;⁷⁵ ha a járulékfizetési kötelezettség nem teljesítése esetén az adóhatóság – hasonlóan a gazdasági társaságok felszámolása kezdeményezésének jogához – az egyéni vállalkozók vállalkozói igazolványa visszavonását is kezdeményezheti;⁷⁶ ha – a körbetartozás elkerülése és az alvállalkozók jogainak védelme érdekében – az építetővel szerződéses viszonyban álló vállalkozó kivitelező az építési szerződésben foglalt kötelezettsége maradéktalan teljesítéséről benyújtott végszámla teljes körű kiegyenlítésére csak akkor jogosult, ha a kötelezettsége teljesítésében részt vevő alvállalkozó kivitelezők követelésének kiegyenlítését hiánytalanul igazolja;⁷⁷ ha kizárható a közbeszerzésből, aki korábban meghatározott időn (a konkrét alkotmánybíróvási határozat alapjául szolgáló esetben 5 éven) belül jogerős közigazgatási hatósági (versenyhatósági) vagy bírósági döntésben megállapítottan versenyjogi jogsértést követett el;⁷⁸ ha a felszámolás alatt álló gazdasági társaság már a felszámolás elrendeléséről szóló, nem jogerős első fokú határozat után sem köthet új ügyleteket,⁷⁹ illetve ha a fizetéseképtelenné váló gazdasági társaság vezető tisztségviselője bizonyos ideig nem lehet más gazdasági társaság vezető tisztségviselője;⁸⁰ illetve ha a szerencsejáték-szervező engedélyét a szerencsejáték-felügyeleti hatóság a játékos bevallásával vagy megfizetésével kapcsolatos kötelezettsége teljesítésének elmulasztása esetén felfüggesztheti.⁸¹

A foglalkoztatási követelményekre vonatkozóan mondta ki az Alkotmánybíróság azt, hogy alkotmányosnak tekinthető azon rendelkezés, mely kizárja, hogy a közjegyző e hivatásának gyakorlásával egyidejűleg helyi önkormányzati képviselői tisztséget is betöltsön. Ezen összeférhetlenségi szabály ugyanis nem a közjegyzői hivatás (foglalkozás) szabad megválasztása elé emel korlátot, hanem pusztán annak ideiglenes gyakorlását korlátozza azon közjegyzők esetében, akik a helyi önkormányzati választásokon képviselő-jelöltként indulnak, illetve akiket helyi önkormányzati képviselővé megválasztanak.⁸² Ugyanez a helyzet más

---

terhére pótlólag előírják a kedvezményes illeték és az egyébként fizetendő visszerhes vagyonaátruházási illeték különbözetének kétszeresét, ha a továbbeladás céljából vásárolt ingatlant két éven belül nem adta el, illetve ezt a törvény által előírt módon nem igazolta, úgyszintén nem alkotmányellenes. (Vö.: 338/B/2003. AB határozat.) Ugyanez a helyzet azzal, ha az illetéktörvény csak azt a vállalkozót részesíti illetékkedvezményben, aki értékesítés céljára épít új lakást. (1197/B/2006. AB határozat.)

⁷⁵ 930/B/2001. AB határozat.

⁷⁶ 340/B/1995. AB határozat.

⁷⁷ 397/B/2010. AB határozat.

⁷⁸ 1078/B/2006. AB határozat.

⁷⁹ 778/D/2010. AB határozat.

⁸⁰ A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény 23. § (3) bekezdése a kérdéses időben úgy rendelkezett, hogy „a gazdasági társaság fizetéseképtelenségének jogerős megállapítását (a felszámolás elrendelését) követő három évig nem lehet más gazdasági társaság vezető tisztségviselője az, aki a felszámolást elrendelő jogerős végzés meghozatalának napját megelőző két évben legalább egy évig a felszámolásra került társaságnál vezető tisztségviselő volt, kivéve, ha a vezető tisztségviselői megbízására kifejezetten a felszámolás elkerülése érdekében került sor”. E szabályt az Alkotmánybíróság 732/B/2003. AB határozatával nem találta alkotmányellenesnek.

⁸¹ Vö.: 36/B/2003. AB határozat.

⁸² 575/B/1999. AB határozat, ABH 2004, 1337, 1350. Részletesebben kifejtve: „A közjegyzői foglalkozás gyakorlásának korlátozása abban áll, hogy az érintett közjegyzők közjegyzői szolgálata – a kampányidőszakban, illetve megválasztásuk esetén a mandátumuk megszűnéséig – „ex lege” szünetel, s a szünetelés időtartama alatt e foglalkozásukat nem gyakorolhatják. E korlátozás azonban a közjegyzői foglalkozás gyakorlását nem önmagában véve, hanem egy más tevékenység, az önkormányzati képviselői tisztség egyidejű betöltésére nézve, és oly módon korlátozza, hogy meghagyja a közjegyző döntési szabadságát abban, hogy e hivatását folytatja-e (megszüntette közjegyzői szolgálata szüneteltetését), vagy önkormányzati képviselő tisztséget töltson-e be (közjegyzői szolgálatának szünetelése mellett). A közjegyző szabadon dönthet arról, hogy kívánja-e képviselőként jelöltetni magát az önkormányzati választásokon, illetve arról is, hogy megválasztása esetén kíván-e önkormányzati képviselőként tevékenykedni. A vitatott összeférhetlenségi szabály a szünetelés jogintézményével nem kötelezi a közjegyzőt tevékenysége megszüntetésére, amennyiben tehát a közjegyzőt nem választják meg helyi önkormányzati képviselővé (illetve megválasztása esetén mandátumának lejártát követően)

összeférhetetlenségi szabályokkal is, ha azoknak van az adott jogviszonnyal összefüggő, védhető jogpolitikai indoka.⁸³ Bár az indítványozó nem kifejezetten a vállalkozáshoz való jogra, hanem a munka és a foglalkozás szabad megválasztásának jogára hivatkozott, de lényegében e körbe sorolható az Alkotmánybíróság 58/B/2011. AB határozata is, melyben a testület kimondta, hogy alkotmányos az a szabályozás, miszerint ha az ügyvéd az ügyvédi kamarai tagdíjat vagy a felelősségbiztosítás díját nem fizeti meg, és emiatt kizárják a kamarából, úgy a tagság megszűnését kimondó határozat meghozatalától számított egy éven belül nem nyújthat be újabb felvételi kérelmet a kamarához, azaz ezt követően legalább egy évig nem lehet újra ügyvéd. Az Alkotmánybíróság szerint e szabályozás szükséges, hiszen a szankció lehetősége nélkül a kamarai tagdíj elmaradása miatti kizárás intézménye kiüresedne, a felelősségbiztosítás hiánya pedig rombolná az ügyvéd és az ügyfél közti bizalmat; és arányos is, mivel „a jogászi hivatástól nem, csak az ügyvédi kamarai tagságtól, azt is csak átmeneti időre zárja el a tagdíj-, biztosítási díjfizetési fegyelmet elmulasztó ügyvédet”.⁸⁴

Az árszabályozással kapcsolatban fogalmazott meg alkotmányos szempontokat a testület a 19/2004. (V. 26.) AB határozat alapjául szolgáló ügyben. Itt a gyógyszerpiacot érintő egyes rendelkezések alkotmányosságáról kellett döntenie, mely kérdések egyike az volt, hogy a hatósági árszabályozás sérti-e vállalkozáshoz való jogot és a gazdasági verseny szabadságát, illetve általánosságban a piactudományt. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy *bizonyos közvetlen állami árbeavatkozásra még a piactudomány körülményei között is szükség lehet, főként akkor, ha a piaci mechanizmusok szabad érvényesülése a közérdekkel ellentétes magatartáshoz vezetne vagy a kivételes állami beavatkozás éppen a verseny érdekében*

---

nem kell ismételt hivatás gyakorlásához szükséges jogszabályi feltételeket igazolni, és a kamarai tagságot helyreállítani. Az Alkotmánybíróság a fenti korlátozás alkotmányosságának a vizsgálata során tekintettel volt továbbá azon korábbi határozataira is, amelyek a közjegyzők jogállamban betöltött szerepét vizsgálták. E határozataiban az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy a közjegyzők az igazságszolgáltatási tevékenységhez közel álló, ahhoz szorosan kapcsolódó jogalkalmazói tevékenységet végeznek. A közjegyzői tevékenység részét képezi meghatározott körben (hagyatéki eljárások, értékpapírok megsemmisítésére vonatkozó eljárás) a nemperes eljárások lefolytatása is. Mindezekből következően a közjegyzői hivatással szembeni alapvető követelményt jelent a függetlenség és a pártatlanság. A közjegyzői hivatás esetében a független és pártatlan jogalkalmazói tevékenység követelménye értelemszerűen indokolja azt, hogy e hivatást ne lehessen egyidejűleg gyakorolni a helyi önkormányzati képviselői tisztséggel. A közjegyző, amikor a helyi önkormányzati választásokon jelöltként indul, részt vesz a kampányban, képviselővé választását követően pedig a helyi közösség érdekében fejt ki politikai tevékenységet a képviselő testület tagjaként. A jogalkotó a vitatott összeférhetetlenségi szabály megalkotásával a közjegyzőt nem zárta el annak a lehetőségétől, hogy a helyi közügyek vitelében részt vegyen, a helyi közösség érdekében helyi önkormányzati képviselőként politikai tevékenységet fejtsen ki. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a támadott összeférhetetlenségi szabály nem tekinthető az indítványozó által megjelölt, az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdésében foglalt jogokat alkotmányellenesen korlátozó rendelkezésnek. A közjegyzői hivatás függetlenségének és pártatlanságának biztosítása érdekében a szükséges és arányos mértékben korlátozza – a közjegyzői szolgálat szünetelésének a jogintézményén keresztül – a közjegyzői foglalkozás gyakorlását.” [575/B/1999. AB határozat, ABH 2004, 1337, 1350-1351.]

⁸³Az 1217/B/2007. AB határozat pl. alkotmányosnak ismerte el, ha a jogalkotó – a betegek érdekében – összeférhetetlenségi szabállyal korlátozza a gyógyszerismertetői tevékenység folytatását, vagyis nem teszi lehetővé az utóbbi tevékenységet akkor, ha az ismertető személy egészségügyi szolgáltatóval egészségügyi tevékenység végzésére, abban történő közreműködésre jogosító jogviszonyban áll. „Az érintett személynek választási lehetősége van: vagy a gyógyszerismertetői tevékenységet választja és az egészségügyi tevékenység végzésére irányuló jogviszonyát megszünteti (szünetelteti), vagy fordítva. (...) Jelen esetben tehát nem beszélhetünk objektív akadályról, hisz nem bárki számára elérhetetlen a gyógyszerismertetői, illetve az egészségügyi dolgozói tevékenység, hanem csupán ugyanaz a személy egyszerre e kétféle tevékenységet nem végezheti.” (1217/B/2007. AB határozat, ABH 2011, 1759, 1766.) Ennek ugyanis legitim indoka van, az ugyanis a gyógyszerpiac védelmét (és a betegek biztonságát) szolgálja: „Mivel a gyógyszerismertetői tevékenység munkaviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében folytatható, fennáll a reális veszélye annak, hogy e jogviszony keretében a gyógyszerismertető olyan (munkáltatói) utasítást kap, amely ellentétben áll a beteg fenti érdekeivel.” (1217/B/2007. AB határozat, ABH 2011, 1759, 1768.)

⁸⁴ 58/B/2011. AB határozat, ABH 2011, 2335, 2338.

történik.⁸⁵ Az Alkotmánybíróság szerint: „A Kormány – alkotmányos keretek között – bizonyos szabadságot élvez az árakra vonatkozó rendelkezéseket illetően. (...) Az Alkotmányból az állami beavatkozás nagysága, ereje, még kevésbé annak tilalma közvetlenül nem vezethető le. (...) Az Alkotmánybíróság ezért elvontan, általános ismervvel csak a szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg >> az állami beavatkozás<< kritikus nagyságát, amelynek túllépése már – a piacgazdaság sérelme miatt – alkotmányellenes. Az a beavatkozás minősíthető így, amely fogalmilag és nyilvánvalóan kizárná a piacgazdaság létét; például az általános államosítás és a szigorú tervgazdálkodás bevezetése. A >> piacgazdaság<< ugyanezen korlátok között jön számításba a gazdasági >> rendszert << leíró, illetve meghatározó jogok és intézmények értelmezésénél is. Ezek: a tulajdonhoz való jog, a köztulajdon és magántulajdon egyenlősége; a vállalkozás joga, a versenyszabadság (...)”⁸⁶ Ennek megfelelően az árakba való beavatkozásnak többféle, akár viszonylag széles körben is alkalmazott, alkotmányosan megengedett formája lehet (pl. akár a fogyasztók számára megfelelő árak biztosítása révén).^{87 88}

A testület az adókedvezmények alkotmányosságáról is állást foglalt a vállalkozáshoz való jog tekintetében. A 883/B/2002. AB határozatban a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény egyik, adókedvezményt megállapító rendelkezésének alkotmányosságát bírálta el, mely norma a magánszemélyek összevont adóalap adóját csökkentő kedvezmény igénybevételét meghatározott feltételek fennállása esetében⁸⁹ lehetővé tette. Az Alkotmánybíróság – utalva 61/1992. (XI. 20.) AB határozatára – ismét leszögezte, hogy *az állam által biztosított adókedvezmények meghatározásánál a jogalkotót széleskörű mérlegelési jog illeti meg.*⁹⁰ Kifejtette továbbá, hogy a kedvezményekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések alkotmányossági felülvizsgálata során az Alkotmánybíróság hatáskörébe kizárólag annak vizsgálata tartozik, hogy a jogalkotó mérlegelési jogának gyakorlása során nem került-e ellentétbe az Alkotmány valamely rendelkezésével. *Az Alkotmánybíróság nem jogosult a jogalkotói mérlegelés célszerűségi, pl. gazdaságpolitikai szempontú felülbírálatára.*⁹¹

Szintén *nem alkotmányellenes, ha bizonyos vállalkozókra (az adott vállalkozók mindegyikére, míg más vállalkozásokra nem) a jogalkotó valamilyen közteher-viselési kötelezettséget ír elő.* Így a bortörvény⁹² azon előírása, mely ún. borforgalmi járulék megfizetését írja elő a borforgalmazók számára,⁹³ vagy a Gyftv.⁹⁴ azon rendelkezése, mely

⁸⁵ Vö.: 19/2004. (V. 26.) AB határozat, ABH 2004, 321, 339.

⁸⁶ 19/2004. (V. 26.) AB határozat, ABH 2004, 321, 339-340.

⁸⁷ Vö.: 19/2004. (V. 26.) AB határozat, ABH 2004, 321, 341. Továbbá: az alkotmányos „követelményeket nem sérti, a piacgazdaságot végképp lehetetlenné nem teszi, nem zárja ki fogalmilag a piacgazdaság létét, nem jelent általános államosítást és szigorú tervgazdálkodás bevezetését sem. Az árakba való beavatkozásnak határozott törvényi feltételei vannak, a beavatkozás időben korlátozott és nem ismételhető csak akkor, ha a feltételek ismét fennállnak (...)” [19/2004. (V. 26.) AB határozat, ABH 2004, 321, 341.] Így a földgáz díjának jogszabályi megállapítása sem alkotmányellenes. (Lásd: 1146/D/2001. AB határozat.)

⁸⁸ Ugyanezen okok miatt nem találta a testület alkotmányellenesnek a 2006. évi XCVIII. törvény azon szabályozását sem, melynek értelmében a gyógyászati segédeszköz forgalmazója az egészségbiztosítási szerv által a támogatás megállapítására irányuló eljárásban a közfinanszírozás alapjául elfogadott árnál magasabb árat nem köthet ki, illetve a megállapított támogatási összegtől és térítési díjtól nem térhet el – ez ugyanis nem zárja el a gyógyászati segédeszköz forgalmazóját attól, hogy a gyógyászati segédeszköz árát szabadon határozza meg, pusztán az államilag támogatott gyógyászati segédeszközök esetében (a támogatás feltételeként) ír elő – indokolható – többletkötelezettséget. (Vö.: 419/B/2010. AB határozat.)

⁸⁹ Amennyiben az adózó számítógépet, számítástechnikai eszközt meghatározott minisztériumi pályázatok keretében kiválasztott szállítói, illetve ilyen keretek között bevont forgalmazói értékesítéssel szerez meg.

⁹⁰ Vö. még: 360/B/2009. AB határozat.

⁹¹ Vö.: 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281.; 883/B/2002. AB határozat, ABH 2004, 1675, 1678.

⁹² 2004. évi XVIII. törvény a szőlőtermesztésről és a borgazdálkodásról.

⁹³ 359/B/2006. AB határozat.

alapján az orvoslátogatóknak ún. „gyógyszerismertetési díjat” kell fizetniük, nem alkotmányellenes,⁹⁵ ahogy a házipénztár megadóztatása és a vállalkozások banki szolgáltatások igénybe vételére kötelezése sem az.⁹⁶ Ez a helyzet a vállalkozáshoz (is) szükséges vagyontárgyak végrehajtás alá vonásával is; a végrehajtás, és az annak érdekében alkalmazott lefoglalás mint a fizetési kötelezettség teljesítésének biztosítéka sem sérti a vállalkozáshoz való jogot.⁹⁷

Az sem alkotmányellenes, ha törvény felhatalmazást ad a helyi önkormányzatok számára arra, hogy azok a vendéglátóhelyek éjszakai nyitva tartását a jövőben korlátozzák. A 282/B/2007. AB határozat szerint az üzletek működésére vonatkozó jogi környezet bizonyos elemének (pl. az éjszakai nyitva tartásnak) önkormányzati rendeletben történő meghatározása „nyilvánvalóan nem akadályozza meg, nem teszi lehetetlenné a vállalkozóvá válást, illetve a meglévő vállalkozások további működését. *A vállalkozáshoz való jognak nem tulajdonítható olyan jelentés, amely szerint a már működő vállalkozásokra vonatkozó jogi környezet módosíthatatlan lenne.*”⁹⁸ Más feltételek előírását hasonló alapon kell mérlegelni; így pl. Hatvan Város Önkormányzata képviselő-testületének azon rendelete, mely meghatározott földrajzi területen meghatározott feltétel – jelen esetben konkrétan melegkonyha üzemeltetése – mellett tette csak lehetővé az éjjeli nyitva tartást a vendéglátó üzletek számára, nem lehetetlenítette el a vállalkozáshoz való jog gyakorlását, így nem volt alkotmányellenes.⁹⁹

További határozataiban az Alkotmánybíróság számos egyéb hivatkozást talált alaptalannak. Így a testület szerint nincs alkotmányossági probléma azzal az önkormányzati rendeleti szabályozással, mely szerint a kéményseprő-ipari közszolgáltatási feladatok teljes körét egy meghatározott gazdasági társaság jogosult kizárólagos jelleggel ellátni;¹⁰⁰ a pénztárgép vagy taxaméter alkalmazásának előírásával, mivel a számítógéppel előállított számlával kapcsolatos követelmények a vállalkozásnak nem személyi, hanem tárgyi feltételeihez kapcsolódnak, és ezek a feltételek nem teljesíthetetlenek;¹⁰¹ illetve a szövetkezet tagjának személyes közreműködését kizárólag két típusú jogviszony (munkaviszony és vállalkozási jogviszony) létrehozására szűkítő törvényi szabályozással.¹⁰² Nem alkotmányellenes az sem, ha jogszabály a társasházi közgyűlés döntésétől teszi függővé a társasházban vállalkozási tevékenység folytatását (azaz törvény meghatározott időben és helyen a vállalkozási tevékenységet közvetve lehetetlenné teszi – ha más helyen azt nem teszi lehetetlenné);¹⁰³ ha törvény alapján családi gazdálkodó csak az lehet, akinek legalább három év óta a bejelentett állandó lakhelye a családi gazdaság központjaként megjelölt településen

---

⁹⁴2006. évi XCVIII. törvény a biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászatisegédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól.

⁹⁵ 192/2010. (XI. 18.) AB határozat.

⁹⁶ 642/B/2006. AB határozat.

⁹⁷ Valójában a konkrét ügyben még ennél is kisebb sérelem merült fel (mely tehát még kevésbé érte el az alkotmányos sérelem szintjét); ugyanis a támadott rendelkezés [a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 84. § (1) bekezdése] szerint a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalásakor csak a törzskönyvet kell lefoglalni, így az adós az értékesítésig a gépjárművét használhatja; azaz a foglalás az adós foglalkozáshoz, vállalkozáshoz való joga gyakorlását messze nem tette lehetetlenné. (Vö.: 1361/B/2008. AB határozat)

⁹⁸ 282/B/2007. AB határozat, ABH 2007, 2163, 2168. (Kiemelés tőlem – T.J.Z.)

⁹⁹ 1448/B/2007. AB határozat.

¹⁰⁰ 1073/B/2001. AB határozat.

¹⁰¹ Vö.: 986/B/1999. AB határozat, ABH 2005, 889, 897.

¹⁰² 381/B/1998. AB határozat.

¹⁰³ A társasházról szóló 1997. évi CLVII. törvény úgy rendelkezett, hogy lakóépületben lévő társasházban a közgyűlés legalább 2/3-os szavazattöbbségű határozatával megtilthatja a külön tulajdonban lévő nem lakás céljára szolgáló helyiség használata, hasznosítása módjának megváltoztatását, illetve hogy jogszabályban meghatározott engedélyhez kötött tevékenységhez az engedély akkor adható ki, ha a hatóság felhívására a közgyűlés nem hozott tiltó határozatot. E rendelkezések a testület szerint tehát nem alkotmányellenesek. [Lásd: 3/2006. (II. 8.) AB határozat.]

van;¹⁰⁴ az erdővédelmi törvény azon rendelkezése, mely az erdőbirtokossági társulati tagságot kényszertagságként rendeli el;¹⁰⁵ továbbá a bányászati tevékenység közérdekű célból történő korlátozása.¹⁰⁶ Önmagában szintén nem alkotmányellenes, ha a jogalkotó a vállalkozás elnevezésének szabad megválasztását korlátozza (például ha a „kaszinó” megnevezést kizárólag bizonyos szerencsejáték-szervezők, valamint azok szakmai érdek-képviselői szervezetei használhatják);¹⁰⁷ a jövedéki adóról szóló törvény,¹⁰⁸ ha nem teszi lehetővé ingatlan jövedéki biztosítéku nyújtását;¹⁰⁹ ha a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény prudenciális előírásokat tartalmaz (pl. ha a felügyelet bizonyos bankokra, biztosítókra többlet-tőkekövetelményt írhat elő);¹¹⁰ ha a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény előírja, hogy tilos közzétenni a szexuális árukon vagy a szexuális áruk üzletén kívül az olyan áru reklámját, amely szexuális ingerkeltésre irányul;¹¹¹ ha az ügyvéd nemcsak megbízás, hanem kirendelés alapján is eljárhat;¹¹² ha a Btk. a prostitúcióra – mint társadalmilag vitatott tevékenységre – épülő tevékenységeket bűncselekménnyé nyilvánítja.¹¹³ Az sem alkotmányellenes, ha önkormányzati rendelet az állattartásra szolgáló épületek esetén kötelező védőtávolságot határoz meg (akkor sem, ha az adott ingatlanon e védőtávolság kialakítása a helyszíni adottságok miatt nem lehetséges, hiszen a vállalkozás /az állattartás/ ettől máshol még folytatható).¹¹⁴ Az állattartásra vonatkozó egyéb szabályokat is megváltoztathatja az önkormányzat; ezek keretében pedig – a jövőre nézve – a tartható haszonállatok számát a település belterületi részén korlátozhatja.¹¹⁵ Továbbá az objektív felelősségen alapuló közigazgatásbírság-fizetési kötelezettség sem érinti a gépjárművek bérbeadásával üzletszerűen foglalkozó vállalkozások e jogát, még ha azok kötelesek is a bérbe adott járművekkel elkövetett szabálysértések miatt kiszabott közigazgatási bírság megfizetésére.¹¹⁶

Megfelelő indok nélkül korlátozta volna ugyanakkor a vállalkozási szabadságot az az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény, melyet Sólyom László akkori köztársasági elnök előzetesnormakontroll-indítványára az Alkotmánybíróság alkotmányellenessé nyilvánított. Ez a Sláger Rádió és a Danubius Rádió frekvenciájára kiírandó pályázatokat lehetetlenítette volna el azzal, hogy a frekvenciahasználati engedélyt újból pályázat nélkül megújíthatóvá nyilvánította volna, így elvonta volna a piacra lépni szándékozó vállalkozások esélyét arra, hogy a frekvenciákat pályázaton nyerhessék el.¹¹⁷

Úgyszintén *alkotmányellenes, ha az önkormányzat olyan mértékű közterület-használati díj fizetésére kötelezi a vállalkozókat, illetve egyes vállalkozókat, amelyek nincsenek arányban a közterület-használat módjával és mértékével.* A 38/1998. (IX. 23.) AB határozatban az Alkotmánybíróság Vámospércs azon rendeleti szabályát semmisítette meg,

---

¹⁰⁴ 7/2006. (II. 22.) AB határozat.

¹⁰⁵ 599/B/2002. AB határozat.

¹⁰⁶ 368/B/2001. AB határozat. Lásd még: 101/B/2008. AB határozat.

¹⁰⁷ Vö.: 421/B/2006. AB határozat.

¹⁰⁸ 2003. évi CXXVII. törvény a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól.

¹⁰⁹ 1374/B/1997. AB határozat.

¹¹⁰ 1110/B/2009. AB határozat.

¹¹¹ 23/2010. (III. 4.) AB határozat.

¹¹² 952/B/2007. AB határozat.

¹¹³ Az indítványozó szerint ugyanis a prostitúció és a hozzá kapcsolódó büntetni rendelt magatartások (üzletszerű kéjelgés elősegítése, kitarottság, kerítés) „tisztes és becsületes szakmák”, „hivatásnak”, illetve „munkának” tekintendők, amelyek választása alanyi jog, s amelyek gyakorlását a Btk. alkotmányellenesen korlátozza. Az Alkotmánybíróság nem osztotta ezt az álláspontot. (Vö.: 1165/B/2004. AB határozat, ABH 2007, 1807.)

¹¹⁴ 403/B/2006. AB határozat.

¹¹⁵ 1161/B/2004. AB határozat.

¹¹⁶ 60/2009. (V. 28.) AB határozat.

¹¹⁷ 71/2009. (VI. 30.) AB határozat.

amely a mozgóárusokra vonatkozóan 5000 Ft/nap közterület-használati díjat írt elő. A testület szerint a mozgóárusítást végző vállalkozók által fizetendő közterület-használati díj kiemelkedően magas más, a közterületen kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozók tekintetében megállapított közterület-használati díjhoz képest. Elvi jelleggel leszögezte: „A közterület-használati díj a közterület használatának ellenértéke. Ennek megfelelően *a közterület-használat díjának alapvetően a közterület-használat értékét befolyásoló tényezőkhöz (a terület nagysága, a településen belüli elhelyezkedése, a használat módja, időtartama stb.) kell igazodnia.* A közterület-használók között a közterület-használati díj mértéke tekintetében e tényezők alapján tett megkülönböztetés nem tekinthető alkotmányellenesnek. A közterület-használat díjának olyan szabályozása, amely a közterület-használat értékét meghatározó tényezők azonosságát esetén, a szolgáltatástól független, annak értékét nem befolyásoló szempontok alapján kirívóan magas díjfizetési kötelezettséget ír elő egyes vállalkozókra és ezzel megkülönböztetést tesz a közterületet használó vállalkozók között, önkényes, ezért alkotmányellenes.”¹¹⁸ Ahogy az is alkotmányellenes, ha a nem helyi székhelyű (a konkrét esetben nem pécsi) vállalkozók egységesen másfélszer annyit kötelesek fizetni, mint a helyi székhellyel rendelkezők.¹¹⁹ A 120/2009. (XI. 20.) AB határozat az előbbieket alapján egy másik, mozgóbolti árusítást diszkrimináló szabályozást is alkotmányellenesnek nyilvánított: sértette a vállalkozáshoz való jogot, hogy a szabályozás nem az elfoglalt közterület nagyságát és az elfoglalás időtartamát vette alapul (és ez alapján állapított meg több mint négyszázezer forintos évi közterület-használati díjat egy 6 négyzetméteres járműre, ami a többi üzlet díjának nagyjából tízszerese volt).¹²⁰ De *az is alkotmányellenes, ha egy önkormányzat rendeletével eleve kizárja a mozgóbolti árusítást,* mert ez a vállalkozáshoz való jog gyakorlásának más kereskedelmi vállalkozásoknál erőteljesebb (így alkotmányosan nem indokolható) korlátozását jelenti.¹²¹

A bemutatott határozatokból összességében látható, hogy *a jogszabályok alkotmányellenességének megállapítása a vállalkozáshoz való jog sérelme miatt az 1990–2011 közötti időszakban,* az Alkotmány hatálya alatt hozott alkotmánybírói döntésekben *kivételesnek volt tekinthető,* és csak nagyon indokolt esetben hozott az Alkotmánybíróság a jogalkotót elmarasztaló, valamely jogi rendelkezést megsemmisítő döntést. Bár *az Alkotmánybíróság* töretlen gyakorlatában mindvégig alkotmányos alapjogként, azaz alanyi jogi jelleggel is bíró, szubjektív védelmet is implikáló jogként tekintett a vállalkozáshoz való jogra, ám *a védelmi szintet viszonylag magasan szabta meg,* és a legitim cél által indokolt jogpolitikai döntések eredményeként megszületett jogszabályszovegek alkotmányellenességének megállapításához súlyos jogsértést követelt meg.

Értékelő megjegyzésként ehhez annyit tehetünk hozzá, hogy alighanem ez így is van jól: bár a különböző, normatív formában megszülető közhatalmi döntések közül nagyon sok érinti a vállalkozáshoz való jogot, sőt kifejezetten korlátokat állít a vállalkozás szabadsága elé, ám ezt legitim célok elérése érdekében teszi. Lényegében *a vállalkozások jogi szabályozása, a vállalkozásokat körülvevő közgazdasági feltételrendszer jogi körülírása*

¹¹⁸ 38/1998. (IX. 23.) AB határozat, ABH 1998, 454, 456-457. (Mindez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a helyi önkormányzat a közterület-használati díj megállapítása során ne érvényesíthetne helyi gazdaságpolitikai, városképi, városfejlesztési érdekeket is, alapvetően az ún. pozitív diszkrimináción alapulva. Pl. nem alkotmányellenes az a szabályozás, amely a helyi érdekek érvényesítése érdekében díjkedvezményt, mentességet nyújt meghatározott vállalkozói csoportok számára. [Vö.: 20/1998. (V. 22.) AB határozat, ABH 1998, 442, 444.]

¹¹⁹ 38/1998. (IX. 23.) AB határozat.

¹²⁰ Az 1110/B/2010. AB határozat Lengyel-tóti városának azon rendeletét, mely a mozgóbolti árusításra napi 5 000 Ft-os díjat írt elő, csak azért nem semmisítette meg, mert az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll keretében kizárólag a hatályos rendelkezéseket vizsgálja, az önkormányzat képviselő-testülete azonban időközben megváltoztatta a támadott önkormányzati rendeletét, és jelentősen lecsökkentette a díj mértékét, amely így az elbírálás időpontjában már nem volt alkotmányellenes.

¹²¹ 198/2010. (XII. 17.) AB határozat, ABH 2010, 1169, 1173.

szükségszerűen behatást jelent a vállalkozók cselekvési szabadságába, ám enélkül az állam a szabályozó funkcióját nem tudná eredményesen ellátni; így valóban csak akkor indokolt egy adott normát alkotmányellenesnek nyilvánítani és megsemmisíteni, ha a vállalkozási jog korlátozása legitim cél nélkül vagy az által nem indokolható módon (azaz szükségtelenül), avagy az elérni kívánt célhoz képest aránytalan korlátozással történik.

Úgy véljük, az Alkotmánybíróság az 1990–2011 közötti időszakban az általa megfogalmazott általános alapjogi tesztet a vállalkozáshoz való jog tekintetében megfelelően, a szóban forgó érdekek megfelelő súlyú figyelembe vételével működtette, mellyel úgy tudta garantálni a vállalkozáshoz való jog érvényesülését, hogy közben nem nyúlt bele az észszerű és indokolt alapon kialakított jogszabályi rendelkezésekbe.